

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. А.С.МАКАРЕНКА

А.В.Курєнкова

**Сюжетно-рольові ігри соціального спрямування для
дітей старшого дошкільного віку
з інтелектуальними порушеннями**

Методичний посібник

Суми, 2020

*Затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка.*

Протокол № 17 від 23.06.2020 р.

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою Сумського державного
педагогічного університету ім. А.С.Макаренка.*

Протокол № 9 від 25.11.2020 р.

Рецензенти :

Прядко Л.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Шрамко Л.М., директор Комунальної установи Сумський спеціальний реабілітаційний навчально - виховний комплекс «Загальноосвітня школа І ступеня - дошкільний навчальний заклад № 34» Сумської міської ради

Куренкова А. В. Сюжетно-рольові ігри соціального спрямування для дітей з інтелектуальними порушеннями старшого дошкільного віку: методичний посібник. Суми, 2020. 111с.

У методичному посібнику представлено авторський підхід щодо визначення соціально-комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку із порушеннями інтелектуального розвитку. Описано теоретичні аспекти формування соціально-комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку із порушеннями інтелектуального розвитку. Методичний апарат посібника спрямований на вдосконалення змісту корекційно-розвиткової роботи з формування соціально-комунікативної компетентності у старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями. У посібнику висвітлено у сюжетно-рольові ігри соціального спрямування, що враховують індивідуальні особливості дітей старшого дошкільного віку із порушеннями інтелектуального розвитку. Посібник орієнтований на вчителів-дефектологів, вихователів, що працюють з дітьми із порушеннями інтелектуального розвитку, студентів, що навчаються за спеціальністю «016 Спеціальна освіта».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти формування соціально-комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку із порушеннями інтелектуального розвитку	5
РОЗДІЛ 2. Зміст корекційно-розвивальної роботи з формування соціально-комунікативної компетентності у старших дошкільників із порушеннями інтелекту.....	11
РОЗДІЛ 3. Комплекс сюжетно-рольови ігор соціального спрямування для формування соціально-комунікативної компетентності.....	27
Список використаної літератури	110

ВСТУП

На сьогодні відбуваються активні зміни у спеціальній освіті України, викликані умовами глобалізації та інтеграції. У рамках цього гостро постає питання формування та розвитку соціально компетентної особистості з особливими освітніми потребами, передусім дітей із порушенням інтелектуального розвитку.

Питання формування соціально-комунікативної компетентності дошкільників із порушенням інтелекту є актуальним у сьогоднішніх умовах інклюзії та інтеграції дітей із порушенням розвитку у соціум. Дана проблема відносно нова у сучасній спеціальній освіті та вимагає пошуку шляхів її вирішення.

Процес формування соціально-комунікативної компетентності осіб із інтелектуальними порушеннями слід починати якомога раніше – сензитивним для цього є саме дошкільний вік.

З метою успішного формування соціально-комунікативної компетентності дітей дошкільного віку із порушенням інтелектуального розвитку необхідно мати діагностичний та методичний інструментарій.

У даному навчально-методичному посібнику подано теоретичний матеріал з проблеми формування соціально-комунікативної компетентності, визначено рівні та складові соціально-комунікативної компетентності, висвітлено діагностичний матеріал, спрямований на виявлення рівнів соціально-комунікативної компетентності, надано приблизний перелік сюжетно-рольових ігор соціального спрямування для формування соціально значимих знань, умінь, навичок та якостей у дошкільників із інтелектуальними порушеннями.

Даний методичний посібник буде корисний вчителям-дефектологам та вихователям спеціальних закладів дошкільної освіти, що працюють з дітьми із порушеннями інтелектуального розвитку, студентам, які навчаються за спеціальністю «016 Спеціальна освіта», батькам дітей з інтелектуальними порушеннями для більш успішного їх спілкування з дітьми визначеної нозології.

РОЗДІЛ 1.

Теоретичні аспекти формування соціально-комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку із порушеннями інтелектуального розвитку

У сучасному динамічному світі спостерігається різке збільшення обсягу інформації та насичення інформаційного простору людського життя. Особливу увагу необхідно приділяти інформаційному простору дитинства, оскільки в дитячому віці закладаються не тільки базові психічні якості, що дозволяють дитині як суб'єкту та особистості бути успішною в основних видах діяльності, але й ключові компетенції, які є основою успішності людини у взаємодії з навколишнім світом, запорукою її продуктивної соціалізації.

Показником соціалізованості особистості, С. Козлова вважає, її спрямованість на інших людей і на себе. Згідно культурно-історичної концепції Л. Виготського, розвиток дитини відбувається в контексті освоєння нею культури з використанням специфічних, вироблених людством засобів.

Соціальна природа людини детермінує її залежність від суспільства. За висловом Л. Виготського, дитина від народження соціальна, оскільки вона максимально залежна від оточуючих її людей [5]. Наскільки усвідомлено і успішно вона засвоює необхідні для її соціального життя знання, настільки вона буде адекватна у взаємодії з оточуючими її дорослими і однолітками.

Пізнання дитини дошкільного віку емоційно: все, що з нею відбувається, вона запам'ятовує в своїй емоційній пам'яті. Тому пізнання соціальної дійсності починається з безпосереднього, емоційно-чуттєвого сприйняття. Факти дійсності, що викликають емоційні і відгук, складають основу накопичення першого соціального досвіду. Придбаний досвід взаємодії з соціальним середовищем поступово лягає в основу соціально-комунікативної поведінки, соціальних оцінок, усвідомлення, розуміння,

прийняття світу людей і призводить до набуття соціально-комунікативної компетентності.

Для набуття певного рівня соціально-комунікативної компетентності дитина має постійно взаємодіяти із соціальним середовищем. У дослідженнях Л. Виготського соціальне середовище є джерелом розвитку. Кожен крок у розвитку дитини змінює вплив на неї середовища: середовище стає зовсім іншим, коли дитина переходить від однієї вікової стадії до наступної. Л. Виготський вводить поняття «соціальна ситуація розвитку» – специфічні для кожного віку стосунки між дитиною і соціальним середовищем [5]. Взаємодія дитини зі своїм соціальним оточенням визначає шлях розвитку, який призводить до виникнення вікових новоутворень. У контексті даної роботи соціальне середовище розглядається з точки зору процесу включення дитини в нього та інтеграції через найближче соціальне середовище у суспільство в цілому. З цієї точки зору важливим стає те, що відносини людини і зовнішніх соціальних умов її життя мають характер взаємодії. Розвиваючись в процесі взаємодії з середовищем, дитина зазнає впливу цього середовища, яка пред'являє їй свої вимоги, але в той же час, дитина вносить в нього щось своє, у певній мірі впливає на навколишнє, змінюючи його.

Для діяльності дошкільного навчального закладу це принциповий факт: дефектолог для дитини з інтелектуальними порушеннями виступає певним культурним зразком, носієм культури, її матрицею. Саме від діяльності педагога-дефектолога, у тому числі пов'язаної з введенням дитини в світ культури, багато в чому буде залежати подальше соціальне життя дитини.

Ш. Вахеді вважає місією освіти дітей дошкільного віку супровід індивідуального її розвитку, котра є цілісною соціально-психолого-педагогічною технологією, яка забезпечує адаптацію, інтеграцію і індивідуалізацію дитини в соціальному світі [36]. Стратегічною лінією розвитку дитини виступає її соціальне особистісне становлення. У 3-4 роки

дитина з інтелектуальними порушеннями має виділяти себе з навколишнього світу, усвідомлювати своє «Я», тобто бути особистістю, якій притаманні вроджені особливості (сила, рухливість нервових процесів, темперамент, тип мислення, особливості характеру, психіки, вольові якості, певний тип мотивації).

Дитина з порушеннями інтелекту має «опановувати» дорослим як знаряддям у системі людських відносин, діяльності, спілкування, правил і норм. Соціальна ситуація розвитку визначає основний шлях, по якому дитина привласнює соціальний досвід (інтеріоризація), що реалізується в провідному виді діяльності.

У кожної дитини свій індивідуальний шлях розвитку: кожен розвивається не тільки своїми темпами, але проходить через індивідуально різні ступені розвитку. Особистість дитини проявляється і формується в діяльності і взаємодії. Згідно з концепцією неперервної освіти соціальної системи, до п'яти років дитина формує уявлення про своє оточення. Її утворення зводиться до ідентифікації себе як члена сім'ї та виробленні норм спілкування з дорослими і своїми товаришами. Дані вміння будуються на прикладі і імітації, включає в себе формування позитивних і негативних зразків поведінки. Основний канал пізнання дитиною світу соціальних стосунків організується через гру та протікає в ній. Після п'яти років у дитини має починатися вироблення чітких образів форм життя і діяльності людини, усвідомлення відповідальності людини за свою поведінку, поєднання у виконання декількох соціальних ролей. Проте у дітей з інтелектуальними порушеннями процес формування даних вмінь самотійно не протікає, а для їх набуття необхідно спеціально організоване навчання та контроль з боку дефектолога.

Однією із важливих складових соціалізації є соціальна компетентність. У загальному вигляді, на думку А. Мудрик, соціальна компетентність – це знання людини про соціальний світ і про себе, своє місце у цьому світі, способи поведінки і поведінкові сценарії [16].

Синтія Г. Сімпсон визначає соціальну компетентність як знання загальнокультурних норм і правил («знання, що») і як ці правила можуть застосовуватися в конкретній комунікативній ситуації («знання як») [33].

О. Герман вважає, що соціальна компетентність – це вміння та якості особистості, до самовизначення та свідомого вибору соціальних відносин, за які треба нести відповідальність, приймати рішення в різних ситуаціях та безконфліктно спілкуватися [7].

Поняття соціальна компетентність Д. Майхенбаум пов'язує з виконанням соціальної ролі, з сприйняттям самого себе й іншого, ефективним спілкуванням і поведінкою в соціальних ситуаціях. У структуру соціально-комунікативної компетентності науковець включає систему інтересів індивіда, когнітивні процеси і поведінку людини, причому ці компоненти знаходяться в безперервній взаємодії один з одним і з соціальним оточенням. Важливими компонентами соціально-комунікативної компетентності, на його думку, є емпатія, перцептивні і комунікативні вміння тощо [34].

Найчастіше діти без порушень у розвитку здатні самостійно набути певного рівня соціально-комунікативної компетентності, а у дітей із інтелектуальними порушеннями даний процес вимагає спеціально організованого навчання.

Діти з порушенням інтелектуального розвитку мають стійке органічне ураження кори головного мозку, що призводить до недорозвитку психічної, у першу чергу, інтелектуальної діяльності та особистості в цілому, вони не можуть засвоїти необхідні соціальні знання, вміння та навички без спеціально організованого навчання. Проте, нами не було знайдено визначення поняття «соціальна компетентності», котре б враховувало психолого-педагогічні особливості дітей із порушенням інтелекту. саме тому, ми вирішили уточнити дане поняття для дітей визначеної нозології.

На нашу думку, соціально-комунікативна компетентність старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями – це початкові компетенції

(уявлення / знання, вміння, навички) та соціальні якості, що необхідні дітям з порушенням інтелекту для успішної взаємодії у типових соціальних ситуаціях з урахуванням цінностей та традицій загальнолюдської культури певного суспільства. А складатися вона повинна з наступних структурних компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-змістового, діяльнісного та суб'єктного.

Слід зазначити, що розвиток визначених нами компонентів соціально-комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку має протікати у сюжетно-рольових іграх. Результати проведеного аналізу демонструють, що дії дітей із нормою розвитку у сюжетно-рольовій грі відзначаються успішним формуванням компонентів соціально-комунікативної компетентності протягом дошкільного дитинства. У старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями відзначено відсутність мотивації до ігрової діяльності, відсутність потреби у грі, нестійкий інтерес до неї. Старші дошкільники визначеної нозології рідко виступають з ігровою ініціативою, найчастіше це відбувається через прохання дорослого або за його настійливою рекомендацією. Старші дошкільники визначеної нозології не можуть самостійно обирати предмети-замінники та діяти з ними, їм потрібні ігрові предмети, що відповідають реальним предметам. Слід зазначити, що навіть після цілеспрямованого навчання з застосування предметів-заступників у сюжетно-рольових іграх, вибір цих предметів дітьми залишається шаблонним. Вибір іншого предмети у якості замінника викликати значні труднощі та вимагатиме допомоги з боку дорослого.

Дошкільники із порушенням інтелекту самостійно не можуть брати на себе ролі та повноцінно діяти відповідно до них до кінця сюжетно-рольової гри, а їх дії при цьому стереотипні, шаблонні, деталізовані, не емоційні. Сюжети ігор збіднені, надмірно деталізовані, носять розгорнутий ігровий характер, при цьому повноцінно не відображають процеси діяльності людей, а їх відносини не відображають зовсім. Найчастіше ігрові дії виконуються без ігрового словесного супроводу. Тобто, це свідчить про значне зниження у

розвитку: соціально-мотиваційного, соціально-когнітивного, соціально-діяльнісного, соціально-особистісного компонентів соціально-комунікативної компетентності у дошкільників із інтелектуальними порушеннями відзначається та потребує шляхів знаходження їх ефективного розвитку.

Таким чином, аналіз літературних джерел за темою засвідчив, що саме сюжетно-рольова гра допомагає дітям з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку набувати певного рівня соціально-комунікативної компетентності, що дозволяє не допустити помилок в життєдіяльності, оптимізувати емоційний стан, відносини з соціумом. У найзагальнішому вигляді соціально-комунікативна компетентність може бути представлена як розуміння відносин «я» - «суспільство», вміння вибрати правильні соціальні орієнтири і організувати свою діяльність відповідно до цих орієнтирів, або як соціальні навички, що дозволяють людині адекватно виконувати норми і правила життя в суспільстві. Саме тому нами відзначається необхідність підбору, адаптування та укладання комплексу сюжетно-рольових ігор соціального спрямування, у процесі яких дитина з порушеннями інтелектуального розвитку, за допомогою педагогічних впливів дефектологів та вихователів, засвоюватиме норми людських взаємин, моральні цінності, вправлятиметься у особливостях виконання різних соціальних ролей, набуватиме первинного досвіду соціальної взаємодії тощо.

РОЗДІЛ 2.

Зміст корекційно-розвивальної роботи з формування соціально-комунікативної компетентності у старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку

Формування соціально-комунікативної компетентності у старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку ґрунтується на наукових підходах, а саме: діяльнісному, компетентнісному, особистісно-орієнтованому та дитиноцентричному. *Діяльнісний підхід* в педагогіці виходить з уявлень про єдність особистості з її діяльністю, котра проявляється в різноманітних її формах, що безпосередньо здійснює зміни в структурах особистості [26]. Відомо, що у дітей дошкільного віку провідною є ігрова діяльність. Саме в ігровій діяльності старші дошкільники із інтелектуальними порушеннями набувають та розвивають вміння та навички базової соціальної взаємодії. Тому ґрунтуючись на цьому підході формування соціально-комунікативної компетентності старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями відбувалося під час занять з сюжетно-рольової гри, завдяки спеціально підібраним, розробленими і систематизованим сюжетно-рольовим іграм. Метою цих ігор було формування соціально-комунікативної компетентності та корекція виявлених недоліків і порушень досліджуваних показників у старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку.

Важливим у межах нашого дослідження було виділення *компетентнісного підходу*, який на думку Дж. Равена – акцентує увагу на результаті навчання (у нашому випадку – корекційного-впливу), причому в якості результату розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних соціальних ситуаціях [17]. Ґрунтуючись на даному підході, під час впровадження розроблених нами сюжетно-рольових ігор старші дошкільники із порушеннями інтелектуального розвитку набували соціального досвіду, який закріплювався в режимі дня дитини, яка

перебуває у спеціальному закладі дошкільної освіти та з родиною у різних життєвих ситуаціях.

Слід зазначити, що експериментальна модель ґрунтується й на *особистісно-орієнтованому підході*, в основі якого лежить повага до особистості дитини, врахування особливостей її індивідуального розвитку [3]. Тому, у процесі вивчення медичної та психолого-педагогічної документації нами було з'ясовано ступінь первинного дефекту, виявлено низку вторинних відхилень у досліджуваних показниках соціально-комунікативної компетентності. Така інформація сприяла подальшому окресленню перспективи корекційної роботи, визначенню диференційованого та індивідуального підходів.

Дитиноцентриський підхід сприймає дитину як центр усього освітнього процесу. У дослідженнях І. Луценко висвітлений як підхід у основні якого лежить емпатійність та прийнятті особистісно-соціальної унікальності дитини, через суб'єкт-суб'єктні відносини між педагогами та дітьми [13]. Ґрунтуючись на даному підході у межах нашого дослідження ми більш успішно встановлювали взаємостосунки із старшими дошкільниками із порушенням інтелектуального розвитку, враховували не лише їх особистісні, а й соціальні особливості. У кожній дитині ми бачили унікальність та здатність до розвитку.

Слід зазначити, що наша робота ґрунтувалася на загальних та спеціальних педагогічних принципах. Серед загальних принципів нами було обрано наступні: доступності, індивідуального та диференційованого підходів, активності, соціумності. Розкриємо їх сутність.

Принцип доступності забезпечував адаптацію змісту сюжетно-рольових ігор, ролей, дій, матеріалу щодо інтелектуальних можливостей та типологічних особливостей старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями. Так, відбувалося: спрощення сюжетно-рольових ігор шляхом поділу їх на декілька ігрових дій; адаптація словникового матеріалу,

вербального супроводу; зменшення часу гри та її обсягу; виконання за інструкцією тощо.

Принцип індивідуально-диференційованого підходу передбачав врахування у корекційній роботі: індивідуально-психологічних та типологічних особливостей кожної дитини для їх об'єднання у різні форми організації роботи (колективно-групову, індивідуальну); особливості психічного і фізичного розвитку, їх інтересів, соціального досвіду, статі, що сприяло знаходженню шляхів покращення рівнів сформованості соціально-комунікативної компетентності старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями у сюжетно-рольових іграх [8].

З урахування диференційованого підходу відбувалося об'єднання старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями в ігрові групи, підбір їм ролі та соціальні ситуації тощо. Об'єднання у групи відбувалося відповідно до виявлених типових недоліків у соціальному розвитку з метою їх корекції. У свою чергу, визначення соціальних ролей базувалося на статевих та пізнавальних особливостях старших дошкільників визначеної нозології, їхньому соціальному досвіді.

З урахуванням індивідуального підходу відбувалося врахування індивідуальних особливостей старших дошкільників визначеної нозології, що впливало на визначення ігрових ролей, соціальних ситуацій тощо. Окрім цього, індивідуально-диференційований підхід передбачав врахування сильних сторін розвитку дитини, їх можливостей, опору на них і їх розвиток, що компенсувало наявний інтелектуальний дефект.

Принцип активності передбачав засвоєння соціального досвіду дітьми з інтелектуальними порушеннями в активній діяльності, зокрема у процесі сюжетно-рольових ігор під безпосереднім керівництвом педагога. Саме ігри передбачали більш ефективне засвоєння соціального досвіду і навчання перенесенню його в різні життєві ситуації.

Даний процес вимагав постійного керівництва з боку вчителя-дефектолога та вихователя через те, що старші дошкільники з

інтелектуальними порушеннями неспроможні були самостійно помічати, засвоювати та відтворювати особливості соціально прийнятної поведінки та соціальних ролей, що виконували дорослі, та відображати їх у своїй ігровій діяльності.

Нами виділено *принцип соціумності*, що передбачає розгляд проблем соціалізації крізь призму взаємодії з педагогічними можливостями соціального середовища, що представляють інтеграцію різних можливостей окремих індивідів і втілених в цілісному потенціалі соціуму [27]. У цьому аспекті М. Чернишевський акцентував увагу на тому, що діяльність і виховання людини обумовлені, перш за все, соціальним середовищем, а навколишнє середовище виступає головним фактором соціалізації особистості [8]. Врахування цього принципу передбачало побудову корекційної роботи, спрямованої на формування і розвиток базових соціальних знань, вмінь, навичок та розвиток соціальних якостей особистості старших дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Для цього ми використовували прийняті у суспільстві моделі поведінки як еталони та вправляли старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями у них під час сюжетно-рольових ігор соціального спрямування. Наприклад, у грі «Кафе» ми вчили старших дошкільників обраної нозології ввічливо спілкуватися з обслуговуючим персоналом, правильно робити замовлення, культурно поводитися за столом тощо.

Суттєву складову теоретично-методологічного блоку становили принципи спеціальної педагогіки серед яких важливими для нашого дослідження виявилися такі: єдності діагностики та корекції; корекційної спрямованості навчання; зв'язку з життям; педагогічного оптимізму; соціальної спрямованості навчання.

При організації дослідження, зокрема констатувального та формувального його етапів ми ґрунтувалися на *принципі єдності діагностики і корекції*. Як зазначено В. Липою, він відображає цілісність процесу надання психолого-педагогічної допомоги в розвитку дитини [12]. У

межах власного дослідження цей принцип реалізовувався через вивчення у старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями рівнів розвитку соціально-комунікативної компетентності, визначення об'єктів корекційного впливу та формування перспективи корекційно-розвиткової роботи. Окрім цього, даний принцип сприяв постійному систематичному контролю та фіксації змін, які відбувалися, що допомагало постійно корегувати та підбирати більш ефективні методи і прийоми корекційного впливу, що у свою чергу, сприяло покращенню рівнів розвитку соціально-комунікативної компетентності дошкільників із інтелектуальними порушеннями.

Одним із провідних принципів нашого дослідження є *принцип корекційної спрямованості освітнього процесу*, оскільки він пронизує усі ланки процесу навчання і виховання дошкільників у спеціальних закладах дошкільної освіти і передбачає створення необхідних умов для розвитку, корекції та профілактики виявлених порушень і недоліків. Цей принцип передбачав побудову корекційної роботи на основі врахування структури дефекту кожної дитини з інтелектуальними порушеннями, максимального використання зони актуального розвитку та орієнтацію на зону найближчого розвитку, зокрема опору на відносно збережені й сильні сторони розвитку особистості. Основоположниками цього принципу були Т. Власова, І. Єременко, М. Певзнер, В. Синьов та ін.

Грунтуючись на *принципі зв'язку з життям* проведена нами корекційна робота з формування соціально-комунікативної компетентності мала практичну спрямованість, зокрема опору на існуючий життєвий досвід старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями, перенесення його у різні життєві ситуації, що сприяло більш ефективній соціалізації дитини, покращенню рівнів сформованості соціально-комунікативної компетентності дошкільників із інтелектуальним порушеннями. Першими дослідниками, що зазначали важливість та необхідність реалізації цього принципу були І. Песталоцці, Ж. Піаже, К. Ушинський та ін.

Принцип педагогічного оптимізму ґрунтується на концепції Л. Виготський та його послідовників (Л. Божович, А. Запорожець, А. Леонтьєва ін.). В основі його лежить ідея того, що всі діти здатні до розвитку і навчання завдяки цілеспрямованому корекційному впливу і заздалегідь опору на позитивний результат цієї роботи. Тому, нами в процесі експериментальної роботи було виявлено збережені та сильні сторони старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями, на які ми спиралися на них під час побудови корекційно-розвивального процесу. Окрім того, цей принцип передбачав можливість суттєвого покращення рівнів сформованості соціально-комунікативної компетентності старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями за умови спеціально організованого педагогічного керівництва цим процесом.

Принцип *соціальної спрямованості освітнього процесу*, основу якого закладено Е. Сегеном, розвинуто у роботах Л. Виготського, передбачає підпорядкованість спеціального виховання соціальному розвитку. Як зазначено К. Островською, О. Поздняковою, В. Синьовим та ін. соціально-адаптуюча спрямованість спеціальної освіти дозволяє подолати або значно зменшити «соціальне випадання», сформувати різні структури соціальної компетентності та психологічну підготовленість людини до життя в навколишньому соціокультурному середовищі, допомогти знайти ту соціальну нішу, в якій недолік розвитку й обмеження можливостей максимально компенсувалися б, дозволяючи вести незалежний соціально і матеріально гідний людини спосіб життя [23]. Ґрунтуючись на цьому принципі наша робота спрямовувалася на формування соціального інтересу, соціальних знань, умінь, навичок та розвиток соціальних якостей особистості, що сприяло покращенню рівнів соціально-комунікативної компетентності.

Важливим у процесі формування соціально-комунікативної компетентності старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку було дотримання педагогічних умови, форм роботи та корекційних

прийомів. У довідковій літературі визначено, що під педагогічними умовами ми розуміємо сукупність заходів педагогічного процесу, спрямованих на підвищення його ефективності [28]. Ефективну реалізацію розробленої експериментальної моделі формування соціально-комунікативної компетентності старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями забезпечували визначені нами педагогічні умови, зокрема:

1. Цілеспрямована діяльність спеціального закладу дошкільної освіти в напрямі соціального виховання.
2. Організація предметно-просторового соціального середовища.
3. Орієнтування на педагога як джерела соціального досвіду.
4. Стимулювання до соціальної взаємодії з однолітками та дорослими.

Розглянемо вищезазначені умови докладніше. Виділення першої умови, пов'язано з тим, що як зазначено у нормативних документах (Закон України «Про освіту» (2017 рік), Закон України «Про дошкільну освіту» (2001 рік), Національна доктрина розвитку освіти в ХХІ ст. (2002 рік), Постанова Кабміну про внесення змін щодо організації інклюзивного навчання (2011 рік), Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020 рік)), серед значущих напрямів роботи спеціального закладу дошкільної освіти є соціальне виховання дошкільників. У цих документах зазначається необхідність створення передумов для: оволодіння не лише знаннями, а й навичками взаємодії з оточуючими, що проявляються у вигляді стійких форм соціально схвальної поведінки; активного освоєння дошкільниками соціального світу, формування у них певного рівня соціальної компетентності.

У межах нашого дослідження дана умова передбачала спрямованість роботи педагогічних працівників спеціального закладу дошкільної освіти на формування у старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями елементарних уявлень про навколишню дійсність, придбання дитиною соціального досвіду в процесі її участі в життєдіяльності колективу. З

урахуванням вище сказаного нами надавалася індивідуальна допомога, що включала: привиття інтересу, підтримку в набутті уявлень, знань, навичок, необхідних дошкільникам із порушенням інтелекту в розвитку почуття причетності до сім'ї, групі, соціуму та формування стандартизованих сценаріїв взаємодії в ньому.

Соціальне виховання старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку передбачало організацію відповідного предметно-просторового середовища, що забезпечувало всебічний соціальний розвиток і сприяло формуванню соціально-комунікативної компетентності кожної дитини [22]. Саме організація предметно-просторового середовища, як другої умови, було необхідним для організації та проведення нами сюжетно-рольових ігор. Оптимальна насиченість на багатофункціональність предметно-просторового середовища надавала можливості для моделювання його відповідно до ігрової ситуації. Корекційний вплив у предметно-просторовому середовищі забезпечував поступове входження дитини із інтелектуальними порушеннями в світ соціальних відносин, надавав можливості засвоювати норми і правила соціальної поведінки.

Третьою умовою було обрано – орієнтування дитини на педагога як джерела соціального досвіду. Педагог приймав на себе роль провідника у цілеспрямованому процесі формування та розвитку соціально-комунікативної компетентності дошкільників із інтелектуальними порушеннями. З метою успішної взаємодії дитини та педагога важливим було встановлення між ними емоційно-особистісного контакту. Для цього нами було використано потішки, дитячі пісеньки, ігри, вправи, різні види заохочень, приділялася увагу кожній дитині, встановлювалися з нею довірливі відносини, завдяки чому діти охоче спілкувалися та взаємодіяли. Первинне спілкування з дитиною відбувалося у знайомому для неї середовищі, у процесі встановлення контакту було виключено гучний голос, різкі рухи тощо. Слід відмітити, що на учасників дослідження більше впливав спокійний, доброзичливий голос, ніж гучний і командний.

Застосування посмішки посилювало прагнення старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями до спілкування і взаємодії.

Для досягнення емоційної комфортності при спілкуванні та взаємодії нами використовувалися ігри з водою, завдяки чому швидше встановлювався контакт з дитиною, знімалася її емоційна напруга, відбувалося формування та розвиток навичок позитивної комунікації тощо. Також, важливою умовою при встановленні контакту з дитиною було обрання позиції «очі в очі» по відношенню до дитини, чому сприяли відповідні меблі (регульовані по висоті стільці), місце проведення ігор (на підлозі, на дивані, в ігровому куточку) тощо. У деяких випадках з дітьми із інтелектуальними порушеннями ми застосовували ляльку, яка переймала на себе роль наставника дитини, що також сприяло зацікавленню дитини та встановленню більш швидкому контакту.

Формування соціально-комунікативної компетентності відбувалося під час:

- 1) індивідуальних корекційно-розвиткових занять, де відбувалося ознайомлення з сюжетно-рольовими іграми соціального спрямування, з соціальними ситуаціями, вивчення ролей, рольових дій, рольової мови, дій з іграшками, навчалися підпорядковуватися вимогам ролі;
- 2) занять з сюжетно-рольової гри;
- 3) освітніх та корекційно-розвиткових занять інших спеціалістів, де діти набували подальшого досвід, відбувалося закріплення соціальних знань, умінь, навичок та якостей особистості;
- 4) режиму дня, зокрема у самостійній ігровій діяльності, під час якої відбувалося вдосконалення та перенесення набутого соціального досвіду.

Власне корекційний етап реалізовувався саме через заняття з сюжетно-рольової гри, які проводили вчитель-дефектолог та вихователь, та індивідуальні корекційно-розвиткові заняття з цього напрямку, що проводив вчитель-дефектолог. Усі заняття з сюжетно-рольових ігор мали

загальноновизнану структуру, що включала три частини: підготовчу, основну і заключну.

Підготовча частина була спрямована на пробудження у старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями інтересу до гри, встановлення позитивного емоційного контакту, прагненням до взаємодії. Цьому сприяв запропонований нами прийом – «ритуал вітання», котрий включав поєднання невербальних засобів вітання, які були вивчені окремо під час індивідуальних корекційних занять. Наприклад, виконуючи вправу «Посмішка», старші дошкільники із інтелектуальними порушеннями стояли у колі, тримаючи один одного за руки, дивлячись сусідові в очі, дарували йому посмішку. Виконуючи вправу «Привіт!» діти мали вітатися по-черзі одним з одним, промовляючи: «Привіт,...(ім'я дитини)!» та давати «п'ять».

Окрім, ритуалу вітання, що виконувався в організаційному аспекті підготовчої частини нами використовувалися сюрпризні моменти (прийшов гість, нам принесли чарівну коробку тощо), проблемно-ігрові ситуації, вирішеннях яких передбачалося в основній частині.

Під час корекційних занять старші дошкільники із порушеннями інтелектуального розвитку вчилися вербальній та невербальній взаємодії. Даний ритуал передбачав індивідуальні, вітання у формі у вербальної та невербальної взаємодії. При невербальній взаємодії дошкільники могли обрати форму привітання за допомогою таких зображень: «Обійми», «Потиснути руку», «Плеснути долоньками», «Посміхнутися», «Вдарити кулачками». При вербальній формі дитина могла привітати іншу дитину по імені (голосно, тихо, пошепки, ласкаво), групового співу, промовляння словосполучень, чотиривіршів (із поєднанням невербальних засобів: вітання очима, руками, щічками, спинкою).

Основна частина заняття також передбачала моделювання різних проблемних ситуацій, що відображали соціальні відносини в наочно-дієвій формі, дослідження їх дитиною і орієнтування в цих відносинах.

У основній частині вирішувалися корекційно-розвиткові завдання виділені по кожному з напрямів. На одному занятті нами вирішувалося лише одне корекційне завдання. Слід відмітити, що на одному занятті не може відбуватися розучування сюжетно-рольової гри та її програвання. Найчастіше, для повноцінного програвання сюжетно-рольової гри дітьми нами проводилося три-чотири заняття: на першому занятті ми розучування ролей та знайомство з ігровими атрибутами; на другому – програвання сюжетно-рольової гри зі значною допомогою дорослого; на третьому-четвертому занятті – закріплення сюжетно-рольової гри та програвання її вже більш самостійно.

Метою заключної частини заняття було підсумків, виведенням основного висновку, проводилося у формі невимушеної бесіди, під час якої ми задавали такі запитання: «У що ми сьогодні грали?», «Хто ким був?», «Що повинен робити ... (лікар, водій тощо)?», «Що сподобалося? Не сподобалося?», «Навіщо нам потрібен ... (лікар, водій тощо)?» тощо.

У заключну частину заняття нами був включений також «ритуал прощання», що сприяло позитивному його завершенню, формуванню позитивної установки дитини і розвитку у дитини інтересу до участі у наступному занятті. З цією метою нами було використано такі ігри, як: «Подаруй тепло одному» (за допомогою міміки і жестів передати тепло серця один одному), «Обійми» (діти обіймалися по-черзі стоячи у колі), «Передай посмішку» (діти передавали посмішку один одному) тощо. Головною умовою при використанні цих вправ було забезпечення у дітей контакту «очі в очі», тож діти мали знаходитися один на в проти одного сидячи на стільчику або стоячи.

Ефективність занять по формуванню соціально-комунікативної компетентності дошкільників із порушенням інтелекту залежала від доцільності вибору форми роботи на занятті: індивідуальної, групової, фронтальної. У індивідуальній формі відбувалася пропедевтична робота щодо підготовки до сюжетно-рольової гри: знайомство з ігровими

атрибутами, їх призначенням, вивчення слів, дій, ролі, рольової поведінки тощо.

У групову форму роботи ми об'єднували частину дітей для вивчення і програвання простих дій сюжетно-рольової гри, наприклад, мама прийшла з роботи і готує обід, тато прийшов з роботи, тато лагодить меблі тощо. Після розучування та програвання рольових дій відбувалося об'єднання їх по змісту у сюжет, що передбачало фронтальну форму роботи.

Під час фронтальної форми роботи ми використовували різні проблемні ситуації соціального характеру (наприклад, тато полагодив стілець, а він знову зламався. Дітям ставилося запитання «Що робити?»). У цьому процесі керівна роль належала вчителю-дефектологу та вихователю.

Для більш успішного процесу формування соціально-комунікативної компетентності ми використовували низку корекційних прийомів. *Прийом запитання*, сприяв формуванню вербальної комунікації, характеру взаємодії. Наприклад, перед проведенням сюжетно-рольової гри «Давай знайомитись» з дітьми проводилася бесіда під час якої їм ставилися питання у різному формулюванні «Як тебе звати?», «Назви своє ім'я», «Як твоє ім'я?». Даний прийом широко використовувався під час сюжетно-рольових ігор та при підготовці до них.

Крім цього, часто застосовувався *прийом пригадування*. Даний прийом нами застосовувався на етапі підготовки до сюжетно-рольової гри, тобто ми спонукали дітей до пригадування їх життєвих ситуацій, стимулювали їх опиратися на свій соціальний досвід тощо. Ми надавали дітям можливість виконувати соціально-ігрові ролі відповідно до наявного в них досвіду, розширювали його та, за необхідності, корегували. Даний прийом широко використовувався при підготовці до сюжетно-рольових ігор та під час їх проведення.

Під час ігор ми застосовували *прийом сумісних дій*, спочатку з дорослим, а потім з однолітками. Ми навчали старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями сумісним сюжетно-рольовим іграм, вчили їх

грати, разом з ними на рівних виконували ігрові дії, навчали їх продуктивно взаємодіяти одне з одним. Сумісні дії з дорослим були для дітей прикладом соціальної взаємодії, який закріплювався ними під час взаємодії з однолітками.

Одним із прийомів, що формував та розвивав у старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку навички взаємодії з дорослими та однолітками був *прийом провідника*. У межах даного прийому першочергово дорослий займав позицію провідника та наставника з соціальної дії, а потім навчений дошкільник допомагав більш слабкішим одноліткам з позиції провідника під керівництвом дорослого. Це допомагало швидше вирішувати корекційні завдання, розвивати самостійність та активність дітей.

Під час корекційно-розвивальної роботи старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями ми *застосовували прийом відтворення характерних дій людей*. Вчили дошкільників із порушенням інтелекту відтворювати характерні дії іншої людини (мама пере, миє посуд; тато будує, ремонтує; Таня накриває на стіл; Марина пише тощо), брати на себе певну роль та виконувати її. Увага старших дошкільників даної категорії постійно спрямовувалась на виконання дій відповідно із роллю: шофер – керує машиною / автобусом, лікар – лікує, медсестра – допомагає лікареві, няня – накриває на стіл / миє підлогу, продавець – продає у продукти тощо. Програвання кожної ролі носило системний характер, що сприяло накопиченню та збагаченню соціального досвіду кожної дитини у групі. Також, старших дошкільників із інтелектуальними порушеннями вчили брати на себе ролі відповідно до статі. Для цього проводились спеціальні рольові ігри: «Дівчатка готують обід, хлопчики ремонтують стільчик», «Хто що робить?», розігрувалися казки, де дітям надавалась роль відповідно до статі тощо. При роботі з дітьми центральне місце відводилось індивідуальному та диференційованому підходам, які спонукали до врахування не лише особливостей психофізичного розвитку кожної дитини, а

й рівня її індивідуальних потенційних можливостей, соціальних знань та вмінь.

З метою підвищення активності та розвитку самостійності старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку нами застосовувався *прийом помічника*. Спираючись на даний прийом ми присвоювали дитині із порушеннями інтелектуального розвитку, котра цього потребувала, особливого статусу «помічника і провідника ідей дорослого», тобто кожна дитина, котра потребувала корекції визначених показників ставала «помічником» вчителя-дефектолога та вихователя.

Формування та розвиток соціальних якостей, таких як вербальна комунікація, самостійність, активність, регуляція поведінки відбувалося під час сюжетно-рольових ігор та при підготовці до них. Виховання самостійності відбувається в сюжетно-рольових іграх через засвоєння дітьми за допомогою дорослого способів їх співпраці, причому даний процес протікав поетапно: від елементарних проявів активності в ігрових діях до перенесення відомих способів дій в нові умови гри.

Важливим у формуванні та розвитку самостійності старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку була підтримка їх ініціативи з боку дорослого, не дивлячись на те, що їх ініціатива могла бути не зручною або закінчувалася невдачею (наприклад, захотів розкласти тарілки, щоб погодувати ляльку, а вони опинилися на підлозі). Дошкільники повинні відчувати підтримку з боку дорослого, що впливало на розвиток впевненості у собі, яка є основою самостійності. Так одним із способів формування та розвитку самостійності була постановка цілі та, на початку, сумісне її досягнення разом із дорослим, а з часом рівень контролю з боку дорослого знижувався, виконання дій ставало більш самостійне. Наприклад, на початку вивчення дій мами з готування їжі дітям було важко послідовно та самостійно їх виконувати. Вивчаючи та виконуючи усі необхідні дії разом із вчителем-дефектологом, з часом, діти намагалися самостійно виконувати

деякі дії, а дехто з дітей навіть намагався допомагати іншим за проханням педагога.

Підтримка ініціативи старших дошкільників із порушеннями інтелекту сприяла формуванню та розвитку їх активності. Для побудження дитячої активності їм давалися ігрові завдання соціального плану від казкових героїв або інших учасників гри. Ролі у сюжетно-рольових іграх розподілялися з урахуванням психолого-педагогічних особливостей дітей.

Формування та розвиток вербальної комунікації відбувалося під керівництвом педагога, зокрема на корекційному етапі роботи. Основним шляхом формування та розвитку вербальної комунікації був діалог між дорослим і дитиною, у якому дорослий брав на себе керівну роль, спрямовуючи хід думки дитини та правильність її вираження. Для «пробудження» дитячої ініціативи педагоги ставили дітям різноманітні питання – уточнюючі, навідні, проблемні тощо. У бесіді дитина вчилася висловлювати свої думки в мовленні, слухати співрозмовника.

Важливою складовою соціальних якостей старших дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку є регуляція поведінки у побутових ситуаціях. Основним шляхом формування та розвитку визначеної якості під час корекційно-розвиткової роботи було дотримання єдиних вимог до дітей усіма педагогічними працівниками. Це стимулювало дітей з порушеннями інтелектуального розвитку не порушувати правила поведінки в різних ситуаціях. При цьому, вимоги повинні були чіткими, незмінними, зрозумілими для дитини, що було основою для формування поведінки і прищеплення корисних навичок і звичок, адже, якщо їх застосовує до вихованця весь педагогічний колектив, то вони допомагають дитині засвоїти певні дії і оволодіти правилами поведінки. Основою, на якій поступово формувалася регуляція поведінки був чіткий розпорядок життя старшого дошкільника із інтелектуальними порушеннями.

Формування регуляції поведінки відбувалося під час сюжетно-рольових ігор та закріплення успішних моделей поведінки відбувається

шляхом вивчення необхідних дій, поступовим ускладнення педагогічних вимог, режиму, матеріально-побутових умов, змісту й організації сюжетно-рольової та повсякденної діяльності. При цьому враховувалося у дитини обмеженість зони найближчого розвитку. Прості, доступні завдання, так само, як і складні, не викликали емоційного задоволення у суб'єкта і не мали виховного ефекту. Для досягнення позитивного педагогічного ефекту нами використовувалися такі завдання, які враховували особливості психіки і мали певну складність, долаючи яку дитина отримувала емоційне задоволення.

Під час корекційно-розвиткової роботи з старшими дошкільниками із порушеннями інтелектуального розвитку використовували такий корекційний прийом, як *поділ матеріалу на частини*. Вихованці поступово вчилися виконувати кожну ігрову дію з наростанням складності. При цьому, під час цієї роботи вчитель-дефектолог не тільки показував дошкільнику переваги позитивної форми соціальної ігрової поведінки, а й пояснював її цілі і необхідність.

Соціальне середовище є джерелом і умовою встановлення складної системи зв'язків, які поступово формують у дитини із інтелектуальними порушеннями особливості поведінки та впливають на її регуляцію. Тому, процес формування та розвитку регуляції поведінки у побутових ситуаціях повинен враховувати особливості культурного середовища, у якому зростає дошкільник із порушеннями інтелектуального розвитку. З метою більш успішного процесу формування соціально-комунікативної компетентності нами були підібрані, розроблені та систематизовані сюжетно-рольові ігри, які були розподілені за напрямками «Я», «Я та найближче оточення», «Я та соціум».

РОЗДІЛ 3.

Комплекс сюжетно-рольових ігор соціального спрямування для формування соціально-комунікативної компетентності

Напрямок «Я»

Сюжетно-рольова гра «Ім'я листочків шепоче вітерець»

Мета: сприяти розвитку самоповаги дітей, розвивати вміння виконувати ігровий задум, формувати вміння взаємодіяти одне з одним, виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Ведучий просить дітей уявити, що вони листочки і з ними хоче подружитися вітерець. Він кличе їх по імені. Діти всі разом промовляють ім'я кожної дитини так, як це зробив би вітерець, тобто тихесенько «Ван-я-я, шур-шур-шур». Потім діти вигадують, хто грав вітерця та кликав їх.

Сюжетно-рольова гра: «Давайте познайомимось!»

Мета: вчити правильно знайомитися, розповідати про себе, спілкуватися та взаємодіяти, формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Діти по черзі знайомляться та розповідають про себе. Наприклад, «Моє ім'я – Настя. Я – дівчинка. Я люблю грати з ляльками»; «Мене звати – Тимофійко. Я – хлопчик. Я люблю грати з машинками.»

Сюжетно-рольова гра: «Познайомимось знов»

Мета: вчити дітей правильно знайомитися, розвивати інтерес до гри, виховувати навички адекватної взаємодії, виховувати активність, самостійність.

Даній грі передуює дидактична вправа «Імена»: діти по черзі називають своє ласкаве ім'я.

Хід гри

Далі дефектолог пропонує дітям уявити, що вони не знайомі та прийшли пограти на майданчику і вирішили познайомитися, щоб грати разом. Дефектолог пропонує дітям використати наступний діалог:

- Привіт, давай дружити?
- Привіт, давай!
- Як тебе звати?
- ...
- А як твоє ім'я?
- ...
- Давай грати разом?
- Давай!

Подружились!

Сюжетно-рольова гра «Маленьке кошеня»

Мета: вчити називати ласкаве ім'я та відгукуватися на нього, показувати емоцію відповідно до слів дефектолога, закріплювати знання про емоції, вправляти у вмінні їх демонструвати, брати на себе роль та виконувати її, формувати активність, самостійність, розвивати увагу, самоконтроль, виховувати інтерес до гри.

Хід гри.

Називають ласкаве ім'я дитини, після чого вона призначається кошеням та крутить квітку емоцій. Після чого показує емоцію, котра зображена на малюнку. Та починає діяти за словами дефектолога, який розповідає історію, пов'язану із емоцією.

«Йшло маленьке кошеня по ...(вулиці, лісу, дорозі, парку, двору). Аж раптом ... (злякалося, здивувалося, розсердилося, зраділо, засумувало). Бо воно побачило ... (собаку, їжака, що мимо проїхала машина і оббризкала його із калюжі, свого друга, що гуляло цілий день сам). І тому воно ... (швидко побігло додому, довго роздивлялося їжака, пішло додому купатися,

гуляло із другом до вечора, пішло додому слухати казки дідуся, щоб покращити свій настрій)»

Сюжетно-рольова гра: «Новачок»

Даній грі передуює ігрова ситуація «Ланцюжок ласкавих імен»

Мета: розвивати доброзичливі відносини дітей один до одного, формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог запрошує дітей в «Добру країну посмішок», вручає їм чарівну паличку феї Усмішок. Сидячи в колі, діти по черзі (по ланцюжку) передають один одному чарівну паличку, посміхаються і називають ласкаво ім'я сусіда («Це тобі, Олечка», «Це тобі, Сашенька»). На закінчення з'являється лялька фея Усмішок. Вона вітає дітей і запрошує їх послухати пісеньку з мультфільму «Крихітка Єнот» («Від посмішки стане всім світліше - і слону, і навіть маленької равлику ...»).

Дефектолог пропонує дітям уявити, що у групу приходить нова дитина та говорить, що з нею треба познайомитися за допомогою ласкавих імен. Діти по черзі виконують роль новачка та знайомляться з дітьми застосовуючи ласкаві імена.

Сюжетно-рольова гра «Познайомимось з ведмедиком»

Мета: розвивати інтерес дітей один до одного, бажання запам'ятати імена однолітків; сприяти зближенню дітей, встановленню доброзичливих відносин, формування вміння діяти узгоджено в грі виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог приносить ведмедика: «Діти, це Ведмедик – Ласунчик. Він хоче привітатися з вами і пограти ». Діти підходять до дефектолога, котрий говорить за Ведмедика: «Здрастуйте, діти! Я Ведмедик – Ласунчик!

Я хочу з вами пограти. Але я не знаю, як вас звуть. А може, назвати мені свої імена!? (Діти називають.) А ще голосніше, сміливіший. (Діти відповідають хором.) Ой, як багато імен, як багато дітей, я не можу запам'ятати. Краще я по колу пробігу, свою лапку протягну; хто ім'я своє назве, той мені лапку потисне ». Дефектолог пояснює: «Ось як Ведмедик – Ласунчик задумав: він по колу піде; хто своє ім'я назве, той йому лапочку потисне ».

Мишка з жартами обходить дітей. Почувши ім'я дитини, він повторює його вголос і додає: «Яка гарна дівчинка Оля! Який веселий хлопчик Серьожа! » тощо.

Діти посміхаються один одному. Потім Ведмедик – Ласунчик запрошує окремих дітей потанцювати з ним під бубон і спів, викликаючи їх в коло по іменах; інші діти плещуть у долоні. Танцюючи, Ведмедик заохочує дітей, повторює їх імена. На закінчення Ведмедик – Ласунчик прощається з дітьми.

Діти хором прощаються з Ведмедиком: «До побачення, Ведмедик! Повертайся скоріше до нас!»

Сюжетно-рольова гра «Треба, треба вмиватися»

Мета: формувати навички послідовного виконання ранкового туалету, розвивати самостійність, активність, пам'ять, мислення, виховувати турботливе ставлення до інших.

Устаткування: лялька, предмети ранкового туалету: зубна щітка, мило, рушник, гребінець, нічна піжама.

Хід гри.

Дефектолог приносить заспану ляльку і пропонує одному із дітей взяти на себе роль мами або тата для ляльки та показати їй як треба ввечері вмиватися, адже їй час до ліжка. *Послідовність виконань дій проходить під нагулом дефектолога, за необхідності він надає підказки.*

Спочатку посади ляльку у ванну (замість мила і губки можна використовувати кубик, кулька, шматочок поролону). Потім вимити їй

голову шампунем (з пластмасовою баночки), умити її обличчя та почистити ляльці зубки(можна використовувати дитячу зубну щітку або паличку). Після чого вийняти ляльку із ванної та її витерти рушником, причесати її волосся гребінцем. Одягти на ляльку піжаму, дати їй можливість подивитися на себе у дзеркало, щоб зрозуміти, що вона чиста, красива та готова до сну, та покласти її спати.

Сюжетно-рольова гра: «Добрі ельфи»

Мета: навчати виконувати та розуміти дії без вербального супроводу; розвивати вміння міжособистісної взаємодії та ігрових вмінь; виховувати активність, самостійність.

Хід гри

Дефектолог сідає на килим, розсаджуючи навколо себе дітей.

Дефектолог: Колись давним-давно люди, борючись за виживання, змушені були працювати і вдень і вночі. Звичайно, вони дуже втомлювалися. Зглянулися над ними добрі ельфи. З настанням ночі вони стали прилітати до людей і, ніжно погладжуючи їх, ласкаво заколисувати добрими словами. І люди засипали. А вранці, повні сил, з подвоєною енергією бралися за роботу.

Зараз ми з вами розіграємо ролі стародавніх людей і добрих ельфів. Ті, хто сидить по праву руку від мене, виконають ролі цих трудівників, а ті, хто по ліву, - ельфів. Потім ми помінялися ролями. Отже, настала ніч. Знемагають від втоми люди продовжують працювати, а добрі ельфи прилітають і заколискують їх ...

Розігрується безсловесне дійство.

Сюжетно-рольова гра «Білочка кличе на гостину»

Мета: розвивати уявлення і практичні вміння культурного поведінки в ситуації «Я прийшов в гості»; формувати навички культурної поведінки, виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Білочка чекає в гості ведмедика і хом'ячка. Вона накриває на стіл і коментує свої дії.

Білочка. Тут я поставлю тарілочку з варенням, тут баночку з медом, його так любить ведмедик, тут горішки та насіння, ми їх з хом'ячком дуже любимо, і ще покладу на тарілку пиріжки з капустою.

Заходить ведмедик, він вітається, миє лапки та йде до столу.

Ведмедик. Ой як багато всього смачного! Як добре, білочка, що ти мене запросила!

Білочка. Почекаємо, ще прийде хом'ячок.

(Чується стук у двері та заходить Хом'ячок.)

Хом'ячок вітається з господаркою та Ведмедиком, вибачається за запізнення та питає де можна помити лапки.

Білочка запрошує Хом'ячка до столу. Він дякує та сідає за стіл.

Білочка говорить, що можна починати пити чай і починає розливати гарячий напій.

Ведмедик. (коштує мед, котрий поклав на тарілочку) Який смачний мед! Треба і варення покуштувати.

Хом'ячок. Просить Ведмедика передати йому горішки. Він бере декілька штук та кладе собі на тарілочку. Дякує Ведмедикові.

Білочка. Рада, що до неї прийшли гості.

Усі разом п'ють чай.

Ведмедик і Хом'ячок дякують Білочці за гостинність та прощаються з нею.

Сюжетно-рольова гра: «Дівчатка готують обід, хлопчики ремонтують меблі»

Мета: навчати дітей виконувати діяльність відповідно до їх статі, розширювати ігрові дії, формувати вміння взаємодіяти під час гри; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

На початку дітям пропонується визначити свою статеву приналежність. Після чого обговорюються такі питання: «Що мають вміти робити хлопчики?» та «Що мають вміти робити дівчатка?».

Надалі дітям пропонується пограти у таку гру. Увага хлопчиків звертається на важливість підтримання меблів у гарному стані, а для цього їх необхідно ремонтувати час від часу. А меблі ляльок також вимагають ремонту. Хлопчикам пропонується їх полагодити. (Хлопчики відправляються у імпровізовану майстерню, де мають ремонтувати меблі для ляльок).

Наголошується на тому, що працівників необхідно годувати, щоб у них були сили для роботи. Дівчаткам пропонується взяти на себе роль господинь та приготувати хлопчикам обід, але оскільки часу на приготування їжі мало, вони мають працювати разом. Разом накривати на стіл, мити та чистити овочі, нарізати їх, готувати їжу на плиті тощо. (Дівчатка відправляються у імпровізовану кухню та готують обід. Використовується посуд із ігрового куточка, пластикові овочі, фрукти тощо)

По завершенню своєї роботи дівчатка запрошують хлопчиків обідати. Діти вживають уявну їжу. Хлопчики дякують господиням та хизуються тим, що встигли відремонтувати усі меблі.

Сюжетно-рольова гра: «На гостину до Чистюлі»

Мета: формувати у дітей гігієнічні навички, розширити їх знання про прийоми користування предметами гігієни; привчати щодня виконувати гігієнічні процедури; формувати активність, самостійність; виховувати охайність, бажання берегти своє здоров'я.

Хід гри.

Дефектолог пропонує відвідати свого друга Чистюлю (*дану роль виконує вихователь*) та дізнатися як у нього справи та що він робить. Чистюля живе у королівстві чистоти, а щоб до нього потрапити треба заплющити очі та порахувати до трьох. (Доки діти виконують це завдання,

з'являється вихователь). Чистюля вітається з дітьми та цікавиться чому вони такі брудні і чи вміють вони бути чистими. Та пропонує їм показати хто найкраще вміє мити руки та обличчя, але наголошує, що неодмінно все треба зроби ти правильно. Діти разом із Чистюлею відправляються до санітарної кімнати та разом із Чистюлею беруть рушнички та мило, підходять до раковини, закривають рукава, відкривають воду, беруть мило, миють руки, потім миють обличчя, закривають воду та витирають себе. Чистюля дивується, що діти вміють так гарно стежити за собою, та раз уже вони такі чисті то, пропонує їм відправитися до своїх іграшок та розповісти їм як треба мити руки. Чистюля обіцяє навідуватися до дітей у гості. Діти прощаються та відправляються до групи.

Сюжетно-рольова гра «Катруся прокинулася»

Мета: у спільній з дефектологом грі закріплювати вміння дітей діяти з предметами і іграшками; формувати ігрові дії, вчити об'єднувати в грі з лялькою декілька ігрових дії: Катя прокинулася, милася, одяглася; розвивати інтерес до гри з лялькою; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: у ляльковому куточку створена ігрова ситуація: лялька Катя спить в ліжечку; умивальник, рушник, мило (цеглинка), одяг.

Хід гри.

Дефектолог звертається до дітей: «Цікаво, що роблять наші ляльки? Де Катя? Я буду її мамою. Андрюша, а ти хочеш бути татом? Давай разом подивимося, що робить наша дочка Катя. (Підходять до ліжечка, на якій спить лялька.) Наша дочка спала, а тепер прокинулася. Давай, Андрюша допоможемо їй встати з ліжка. Я буду одягати їй тапочки, а ти, будь ласка, заправ Катюшене ліжко: поправ простирадло, застели ліжко ковдрою, зверху поклади подушку. Ось тепер ліжко красиво заправлено.

Треба допомогти нашій дочці вмитися. Андрюша, відкрий кран. Взяла Катя мило (показує цеглинка) і стала руки намалювати. Але вона ще маленька і просить: «Допоможи, тато!» Умий, Андрійко, дочку.

Ось яка Катя стала чиста. Тепер давай разом допоможемо їй одягти повсякденний одяг. А тепер можна з нею погуляти. Піди, тато, покажи Каті, які гарні іграшки є у нас в дитячому садку ».

Сюжетно-рольова гра «Пригостимо Катрусю чаєм»

Мета: вчити об'єднувати ігрові дії з лялькою нескладним сюжетом: Катя прокинулася, вмилася, одягнулася, напилася чаю; формувати активність, самостійність.

Устаткування: у ляльковому куточку створена ігрова ситуація: лялька Катя спить в ліжечку; умивальник, рушник, мило (цеглинка); повсякденний одяг; набір чайного посуду, «оладки» (із солоного тіста).

Хід гри.

Дефектолог звертається до дітей: «Давайте пограємо. Хто хоче бути мамою. (обирається одна із дівчаток) А де ж твоя дочка, лялька Катя? Ще спить? Нехай поспить, а ми їй за цей час чай приготуємо. Подивіться, який гарний чайник. Треба налити в нього води. Відкриємо кран. *(До гри підключаються інші діти у яких також є ляльки.)* І ти Настя, приготуй чай своїй доньці. Налий в чайник водички. Ось уже повний чайник води. Поставимо його грітися на плитку. І ти, Настя, постав свій чайник на плитку. Нехай гріється вода. А ми зараз приготуємо чашки. Ось тут буде сидіти дочка Катя. Поставимо їй чашку з блюдцем. А ти, Настя, куди поставиш чашку з блюдцем? А де ж наші оладки? Принеси Настя, будь ласка. Давай постами їх на стіл. Тепер все готово. Можна будити наших дочок. Вставай донечка. Доброго ранку!» *(Далі можна продовжити грою «Катруся прокинулася»).*

Сюжетно-рольова гра «Збираємо ляльку на прогулянку»

Мета: розвивати у дітей уміння підбирати одяг для різного сезону, навчити правильно називати елементи одягу, закріплювати узагальнені поняття «одяг», «взуття», формувати активність, самостійність; виховувати дбайливе ставлення до оточуючих.

Обладнання: ляльки, одяг для всіх періодів року (для літа, зими, весни і осені), маленький шафка для одягу і стільчик.

Хід гри.

У гості до дітей приходить нова лялька. Вона знайомиться з ними і хоче пограти. Але діти збираються на прогулянку і пропонують ляльці йти з ними. Лялька скаржиться, що вона не може одягатися, і тоді діти пропонують їй свою допомогу. Діти дістають з шафи лялькову одяг, називають його, вибирають те, що потрібно зараз одягнути по погоді. За допомогою дефектолога в правильній послідовності вони одягають ляльку. Потім діти одягаються самі і виходять разом з лялькою на прогулянку. Після повернення з прогулянки діти роздягаються самі і роздягають ляльку в потрібній послідовності, намагаються коментувати свої дії.

Сюжетно-рольова гра «Лялька йде в гості»

Мета: вчити правильно збиратися на свято, підбирати одяг, закріплювати досвід сюжетно-рольових ігор; розвивати самостійність; виховувати активність.

Хід гри.

Дефектолог цікавиться у дітей, чи люблять вони ходити в гості і хто допомагає їм збиратися на гостину. Після чого дітям пропонується взяти на себе роль дорослого та допомогти ляльці зібратися у гості: підібрати святковий одяг та взуття, зробити зачіску.

Дефектолог весь час контролює хід гри та допомагає за необхідності.

Сюжетно-рольова гра: «У мене нова лялька»

Мета: навчати проявляти радість, формувати вміння підтримувати одне одного у хвилини радості, навчати грати разом лялькою, розвивати активність, самостійність виховувати взаємоповагу та дружні відносини.

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям уявити, що сьогодні батьки подарували дівчинці нову ляльку (*діти, що виконують роль батьків дарують своїй доці ляльку*). Дівчинка дуже зраділа, дякувала батькам, обіймала їх. А потім вирішила взяти ляльку із собою на вулицю. На прогулянці вона милується новою лялькою, радіє, танцює. Аж раптом, бачить свою подругу, запрошує свою її помилуватися новою лялькою. Дівчата посміхаються, захоплюються новою іграшкою і разом починають грати з нею.

Сюжетно-рольова гра: «Гноми - близнюки»

Мета: вчити роздивлятися емоцію, що виражає гном на медалі, визначити її та швидко знаходити відповідні пари між дітьми, встановлювати відповідності; формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог говорить, що ми відправляємося до країни гномів. Кожна дитина перетворюється на гнома і має відправитися на пошуки свого близнюка. У гномів близнюків є медалі з однаковими зображеннями емоцій. Ведучій вішає на шиї дітям медалі, а вони на них уважно дивляться і починають шукати своїх близнюків.

Сюжетно-рольове програвання ситуацій.

Мета: формувати вміння грати у парах, розвиток емпатії, розвиток вміння показувати та розпізнавати емоції оточуючих, діяти відповідно до їх проявів; формувати активність, самостійність.

Скориставшись «чарівними» засобами розуміння, діти повинні допомогти:

- 1) дитина плаче, вона загубила м'ячик;
- 2) мама прийшла з роботи, вона дуже втомила;
- 3) хлопчик сидить сумний, у нього захворіла мама;
- 4) ваш друг плаче, він впав та вдарився ногою.

Необхідно підібрати стільки ситуацій, щоб кожна дитина змогла виконати завдання.

Сюжетно-рольова гра «Чарівний вказівник»

Мета: вправляти дітей у визначенні емоцій за квіткою емоцій, вчити проявляти їх у власній міміці та поведінці, формувати активність, самостійність; виховувати інтерес до гри активність.

Хід гри.

На столі лежить квітка емоцій, дитина крутить стрілочку, потім визначає емоцію, на яку вказала стрілка. Після чого разом із педагогом підбирає ситуацію відповідно до емоції та показує її.

Наприклад: радість – отримала подарунок; сум – зламалася улюблена іграшка; злість – забрали іграшку; подив – побачив надзвичайну пташку; добрий (задоволений) – поїв смачний сніданок / світить сонце / приїхала бабуся.

Сюжетно-рольова гра «Крихітка Єнот»

Мета: навчати діяти відповідно до обраної ролі; розвивати здатність розпізнавати і висловлювати різні емоції; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Одна дитина - Крихітка Єнот, інші - його відображення («Той, який живе в річці»). Вони сидять вільно на килимі або стоять у шерензі. Єнот підходить до «річки» і зображує різні почуття (переляку, здивування, радості), а діти мають точно відображати їх за допомогою міміки і жестів. Потім на роль Єнота вибираються по черзі інші діти. Гра закінчується піснею: «Від посмішки стане всім світліше».

Сюжетно-рольова гра: «Телевізор»

Мета: навчати дітей впізнавати та показувати різні емоційні стани, навчати визначати невербальні прояви емоційного стану, формувати рольову

поведінку, розвивати увагу, мислення, пам'ять; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

У спеціально створеної рамці («телевізорі») дитина – «актор» демонструє різні емоційні стани. Завдання інших дітей – правильно зрозуміти їх і назвати. Спочатку дорослий сам демонструє емоційні стани, потім в гру залучаються діти. Попередньо вони шепочуться з дорослим про те, кого вони хочуть зобразити. Дорослий може порадити і прорепетирувати (за ширмою) з дитиною образ, уточнити позу дитини. Наприклад, дитина сидить, підперши рукою щоку, напівзаплющивши очі (нудьгує); зрушує брови, хмуриться, підтискає рот, погрожує пальцем, кулаком (сердиться); відвертається, кривить рот, нахиляє голову, тре очі (ображається, засмучується); посміхається, дивиться вдалину, нетерпляче махає рукою (радіє зустрічі). Перед появою на «екрані телевізора» чергового «артиста» роблять оголошення: «А зараз ви побачите дуже цікаву людину. Вгадайте, який у нього настрій? Трохи підкажу: кожен з нас не раз відчував такий настрій! ».

Сюжетно-рольова гра: «Кіт-злодюжка»

Мета: вчити виконувати ігрові ролі відповідно до задуму гри, навчати проявляти емоції, розвивати самоконтроль, активність, інтерес до гри.

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям пограти зіграти роль котика Барсика та його господині. Та наголошує, що Барсик іноді поводить себе не красиво, але господиня його все одно любить. *(Дефектолог розповідає історію, діти виконують дії відповідно до його розповіді, у виконання дій також надається допомога).*

«Кіт Барсик зайшов на кухню, побачив на столі блюдце зі сметаною. Зрадів, із задоволенням п'є сметану і облизує блюдце. Потім, дуже

задоволений, сидить, вмивається. Входить господиня, бачить порожнє блюдо, обурюється, бере віник, хоче покарати Барсика. Але він «просить вибачення» і ласкаво треться об руки господині. Вона прощає Барсика.»

Сюжетно-рольова гра «Зробимо ляльці зачіску»

Мета: формувати початкові навички рольової поведінки, пов'язувати сюжетні дії з назвою ролі.

Матеріал й устаткування: Інструменти для гри в перукарню

Хід гри.

Дефектолог пропонує одній із дівчаток взяти на себе роль «мами» ляльки Каті та потурбуватися про неї.

Дефектолог говорить, що лялька Катя збирається на свято до садочку і їй потрібна дуже красива зачіска, тому вона вирішила попросити «маму» їй допомогти.

Потім цікавиться у «мами» що їй потрібно для створення красивої зачіски. Далі дефектолог підштовхує дитину на ігрові дії і стежить за ходом гри.

У кінці гри, дефектолог говорить, що в ляльки Каті найкраща «мама», адже вона допомогла своїй донечці і тепер на свято Катя піде дуже красивою.

Сюжетно-рольова гра «Покладемо ляльку спати»

Мета: формувати вміння виконувати ігрові дії з урахуванням ролі, виконувати послідовні дії, формувати вміння піклуватися по менших та взаємодіяти одне з одним, виховувати самостійність

Устаткування: 2 ляльки, різні по зростанню, 2 ліжечка різної довжини, 2 стільці різної висоти, 2 простирадла різної довжини, 2 ковдри різної ширини.

Хід гри.

В гості до дітей приходять дві ляльки. Діти знайомляться з ними, грають, пригощають їх смачним печивом, чаєм. Діти і не помітили, як прийшла пора відпочити лялькам.

Дефектолог: Діти, Катя і Маша стомилися і хочуть спати

Їх треба укласти в ліжечко. Так як ці ляльки різні по зросту, їм треба правильно підібрати ліжечко з матрацом, подушку, ковдру і стільчики. Діти за допомогою дефектолога виконують це завдання. З коробочки вони дістають простирадла, ковдри, порівнюють їх і застеляють ліжко.

Дефектолог: Хто ж буде спати в цьому ліжечку?

(Діти визначають ліжка для ляльок відповідно до їх розміру)

Дефектолог: Тепер треба лялькам правильно роздягнутися, допоможете їм?

(Діти допомагають лялькам роздягнутися, складають їх одяг на стільчиках та вкладають їх спати. Дефектолог стежить за процесом та допомагає у раз необхідності)

Дефектолог: Які, ж Ви молодці! А тепер давайте побажаємо лялькам гарного сну та будемо їх турбувати.

Сюжетно-рольова гра «Ранок ляльки Тані»

Мета: закріплювати правила виконання ранкових процедур, розвивати санітарно-гігієнічні навички дітей, виховувати самостійність, активність.

Устаткування: набір одягу для ляльки, предмети ранкового туалету.

Хід гри.

Дефектолог показує дітям, що лялька Таня ще спить, а їй вже потрібно збиратися на гостину до бабуся і Танюша має поїхати чистою та веселою. Дефектолог пропонує розбудити ляльку та допомогти їй зібратися. Разом з дітьми ляльку піднімають з ліжечка, ведуть умиватися: посадити на горщик; умити ляльку у тазик, почистити ляльці зубки (можна

використовувати дитячу зубну щітку або паличку); витерти її ляльковим рушником; причесати ляльку (гребінцем, паличкою), дати їй подивитися в люстерко. Потім вибирають одяг для ляльки, відповідно до погоди, і одягають її. Дефектолог уважно стежить за ходом гри і коригує за необхідності. Після того як все завершено, лялька дякує за допомогу та відправляється на гостину.

Сюжетно-рольова гра «Накриємо стіл для ляльок»

Мета: навчати дітей сервірувати стіл, вчити акуратно виконувати завдання, розвивати культуру поведінки, виховувати вміння взаємодіяти з однолітками.

Устаткування: лялька, лялькова меблі, лялькова посуд, предметні картинки із зображенням посуду.

Хід гри.

Дефектолог входить в групу з красивою лялькою. Діти розглядають її, називають предмети одягу. Дефектолог говорить, що сьогодні у ляльки день народження, до неї прийдуть гості - її подружки. Потрібно допомогти ляльці накрити святковий стіл.

Дефектолог програє з дітьми етапи діяльності (помити руки, постелити скатертину, поставити в центр столу вазочку з квітами, серветниці і хлібницю, приготувати чашки з блюдцями або тарілки до чаю, а поряд розкласти столові прибори-ложки). Потім обігрується епізод зустрічі гостей, ляльок розсаджують на місця.

Ускладнення. Дітям дошкільного віку з кращими психолого-педагогічними особливостями можна показати предметні картинки із зображенням перерахованих вище предметів і запропонувати розкласти їх по порядку, визначаючи послідовність сервірування столу.

Сюжетно-рольова гра «Запрошуємо до столу!»

Мета: закріплювати вміння індивідуально сервірувати стіл, навчати запрошувати інших дітей до столу, формувати вміння взаємодіяти з оточуючи, виховувати самостійність, активність, уважність.

Устаткування: стіл і стільці, скатертина, серветки, посуд, чай, печиво.

Хід гри.

Дефектолог пропонує одному із дітей взяти на себе роль господаря та накрити на стіл: постелити скатертини і зробити правильну сервіровку. Розподілити, де хто буде сидіти та чемно запросити всіх до столу, запропонувати частування.

(Дефектолог виконує дії разом із дитиною або ж підказує їй послідовність дій, за необхідністю)

Сюжетно-рольова гра «Миття посуду для ляльки Маші»

Мета: вчити дітей правильно виконувати окремі дії і на основі їх засвоєння формувати елементарну діяльність, навчати в процесі праці зберігати порядок на робочому місці, формувати розуміння важливості допомоги одне одному та доросли, розвивати бажання працювати, прагнення до спілкування у праці, виховувати самостійність, активність.

Устаткування: фартухи, тазок з теплою водою (1-1,5 л), маленькі ганчірки для миття посуду, рушники для витирання посуду, 3-4 предмета посуду (на кожну дитину), підноси для посуду.

Хід гри.

Діти сидять на стільчиках. Дефектолог кличе до себе 2 дітей (кількість дітей можна збільшувати, після того, як вони засвоять послідовність роботи)

Дефектолог: Сьогодні до нашої групи прийшла лялька Маша. Вона погуляла у групі і вирішила, що в ляльковому куточку стоїть брудний посуд. Як ви думаєте, що потрібно зробити, щоб він знов став чистим? (Відповіді дітей.).

Дефектолог: А давайте ми допоможемо Маші? Кожен із вас буде виконувати свою роботу. А я посаджу Машу ось на цей стільчик і вона буде спостерігати за вашою роботою. Зберіть, будь ласка, посуд на ці підноси.

Дефектолог: А що потрібно для того, щоб вимити посуд? *(Вода. Якщо діти не відповідають, то пояснює дорослий)* Але ж можна намочити весь одяг! Посуд треба мити, а одяг повинен бути сухим. Що ж нам необхідно? *(Відповіді дітей. Якщо діти не відповідають, то пояснює дорослий.)* Правильно, щоб не намочити одяг, треба надіти фартухи і закатити рукава.

Діти та дефектолог підходять до столу, де стоїть тазок з теплою водою, поряд лежить ганчірка та рушник. Дефектолог пропонує дітям маленькими ганчірочками ми будемо мити посуд, а рушниками - витирати його, потім пропонує їм взяти по 3-4 предмета посуду та приступити до роботи. Виконуючи ті або інші дії разом дітьми дефектолог їх пояснює та коментує.

Дефектолог: Спочатку я буду мити цю тарілку. Намочіть ганчірку ось так, відіжміть її. Будемо мити чашку спочатку всередині, а потім зовні. Яка вона чиста стала! Поставте її на стіл і переступайте до блюдця (тарілка, каструлю). А тепер давайте витремо помитий посуд рушником та поставимо на піднос. *(Діти перемивають весь посуд, витирають його. Потім сідають на стільчики)*

Дефектолог: Лялька Маша вами дуже задоволена, вона дякує вам за чистий ляльковий посуд. Тепер всі наші ляльки зможуть пити чай і готувати їжу.

Сюжетно-рольова гра «Наш Петрик прийшов з вулиці»

Мета: формувати вміння переодягатися, складати одяг на відповідні місця,

Устаткування: вуличний одяг, домашній одяг, шафка для одягу, лялька, вода, мило, рушник.

Хід гри.

Вихователь заводить ляльку до групи, дефектолог звертає увагу дітей, що лялька Петрик прийшов з прогулянки і йому потрібна допомога дорослого, щоб роздягнутися. Дефектолог пропонує комусь із дітей взяти на себе роль дорослого. Хтось із дітей разом із дефектологом роздягає ляльку та складає його вуличний одяг у шафку, та одягає на ляльку домашній одяг для групи. Після чого йдуть мити руки – повторюючи всю послідовність дій при митті рук, та відправляються грати у групу разом з дітьми.

Петрик дякую дитині – «дорослому» за допомогу.

(Ускладненням гри є самостійне дитиною виконання всіх дій.)

Сюжетно-рольова гра: «Прання лялькового одягу»

Мета: вчити прати ляльковий одяг, розширювати санітарно-гігієнічні вміння дітей; сприяти становленню сюжетно-рольової гри, збагачувати їх зміст, формувати вміння взаємодіяти під час ігор; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: ванночка, мильниця, мило (предмет-заступник); лялькове білизна; стійка для розвішування білизни.

Хід гри.

Дефектолог звертається до дітей та нагадує їм, що після купання ляльок залишився їх брудний одяг, та пропонує взяти на себе роль їх мам та випрати ляльковий одяг, щоб він був чистий. Для початку пропонується взяти тазок та налити у нього теплу воду, покласти брудний одяг, взяти мило та покласти його у тазок.

Потім дефектолог показує, як треба прати білизну *(коментуючи свої дії)*. Діти повторюють дії дорослого. Випрану білизну складають у окремий тазок. За порадою дефектолога діти виливають брудну воду і наливають чисту прохолоднішу воду, для полоскання білизни. Потім педагог пояснює, що після прання білизни її треба виполоскати, потім віджати, струснути та повісити сушити *(показує виконання всіх дій)*.

Діти повторюють всі дії дорослого. Після того як білизна розвішана, дефектолог пропонує прибрати все на місце.

Ускладненням гри або її другою частиною може стати прасування сухої білизни. Для цього готується іграшкова праска та відповідне робоче місце. Після прасування одяг пропонується скласти до шафи.

Гру можна повторити 2-3 рази з різними дітьми.

Сюжетно-рольова гра «Ляльці треба до туалету»

Мета: навчати та закріплювати вміння поетапно знімати та одягати одяг при відвідуванні туалету, формувати вміння мити та витирати руки після відвідування туалету, розвивати вміння взаємодіяти з дорослим, виховувати самостійність, активність.

Устаткування: лялька (хлопчик або дівчинка, залежить від статі дитини, що гратиме), горщик, мило, рушник, тазок або раковина.

Хід гри.

Дефектолог бере ляльку та звертає увагу дитини, що лялька дуже засмучена, запитує ляльку чи не хоче вона пограти з дитиною, а дитині пропонується взяти на себе роль «мами» чи «тата» ляльки. Лялька повідомляє, що вона дуже хоче пограти, але їй треба до туалету та просить про допомогу. Дитина разом із дефектологом веде ляльку до спеціально створеного перед грою іграшкового туалету або до справжнього. Дитина допомагає ляльці поетапно зняти весь необхідний одяг (від колгот або штанів до нижньої білизни). Сісти на горщик, скористатися туалетним папером, поетапно надіти одяг (від нижньої білизни до штанів або колгот, поправити спідницю), потім відправитися помити руки, обов'язково закативши рукава перед тим. Після миття рук із милом, витерти їх рушником. Дефектолог акцентує увагу дитини на кожному етапі, зазначає, що все робить лялька мають робити і діти. Лялька дякує за допомогу та пропонує пограти (або гра може бути завершена на даному етапі).

Сюжетно-рольова гра «Лялька збирається у подорож»

Мета: навчати обирати необхідний одяг, складати його у валізу, розвивати вміння взаємодіяти одне з одним, виховувати самостійність, активність.

Устаткування: дві ляльки, два набора одягу, дві валізи

Хід гри.

На столі у дефектолога розкиданий одяг, стоять валізи та сидять дві засмучені ляльки. Дефектолог пояснює дітям, що ляльки зібралися у подорож, але кожна у свою, але не можуть самостійно скласти свої валізи та пропонує дітям їм допомогти. Акцентує увагу на тому, що складати треба акуратно, щоб у валізи помістилося якомога більше одягу, весь одяг скиданий у одну купу. Лялька Маша їде на море, а лялька Таня захотіла покататися на лижах.

Дефектолог пропонує для початку розібрати купу одягу та визначити який одяг для якої ляльки. Діти виконують це разом із дефектологом. Після того, як одяг розібраний, дорослий пропонує дітям приступити до складання одягу (дефектолог показує як треба складати одяг, допомагає у цьому дітям). По закінченню роботи валізи у ляльок зібрані, вони раді, дякують дітям та відправляються кожна у свою подорож.

Сюжетно-рольова гра «Треба, треба вмиватися»

Мета: формувати навички послідовного виконання ранкового туалету, розвивати самостійність, активність, пам'ять, мислення, виховувати турботливе ставлення до інших.

Устаткування: лялька, предмети ранкового туалету: зубна щітка, мило, рушник, гребінець, нічна піжама.

Хід гри.

Дефектолог приносить заспану ляльку і пропонує одному із дітей взяти на себе роль мами або тата для ляльки та показати їй як треба ввечері

вмиватися, адже їй час до ліжка. *Послідовність виконань дій проходить під нагулом дефектолога, за необхідності він надає підказки.*

Спочатку посади ляльку у ванну (замість мила і губки можна використовувати кубик, кулька, шматочок поролону). Потім вимити їй голову шампунем (з пластмасовою баночки), умити її обличчя та почистити ляльці зубки(можна використовувати дитячу зубну щітку або паличку). Після чого вийняти ляльку із ванної та її витерти рушником, причесати її волосся гребінцем. Одягти на ляльку піжаму, дати їй можливість подивитися на себе у дзеркало, щоб зрозуміти, що вона чиста, красива та готова до сну, та покласти її спати.

Сюжетно-рольова гра «Подаруймо подарунок»

Мета: формувати у дітей вміння дарувати подарунки; формувати правила поведінки відповідно до ситуації; розвивати вміння взаємодіяти у ігровій ситуації; виховувати самостійність, активність, впевненість у собі.

Устаткування: запаковані коробочки із подарунками; запаковані квіти (штучні); печиво та чай.

Хід гри.

Дефектолог, що наближається свято і кожен із дітей повинен знати як дарувати подарунки. Тому пропонує уявити, що сьогодні у вихователя свято і подарувати вже підготовлені подарунки. Дефектолог нагадує, що подарунки даруються завжди із посмішкою. Крім коробочки із подарунком, жінці можна подарувати і красиво запаковані квіти. А слова привітання мають завжди бути красиві, треба казати їх чітко і голосно, а якщо хтось соромиться вітати голосно, то достатньо посміхнутися, віддати подарунок і обійняти того, кому даруєш подарунок.

Після пояснень, діти розбирають подарунки та йдуть до вихователя і вітають її зі святом, отримують слова подяки, посмішку та обійми від вихователя. Після завершення привітань вихователь запрошує дітей на чай, щоб їм віддячити.

Сюжетно-рольова гра «Подарували подарунок»

Мета: формувати у дітей правила поведінки, вчити їх правильно приймати подарунки; розвивати вміння дотримуватися своєї ролі та взаємодіяти з оточуючими; виховувати самостійність, активність.

Устаткування: подарунки для дітей, лялька, фея, іграшковий посуд.

Хід гри.

У групу заходить сумний Петрик (лялька). Дефектолог запитує Петрика, що сталося. Петрик пояснює, що був на святі, де всім дарували подарунки. Він теж отримав подарунок, і дуже хотів подивитися, що в середині. Почав його відкривати та грати ним, а Фея, що дарувала подарунки, раптово перенесла його до групи. І він не розуміє чому так сталося.

Після прослуханої розповіді дефектолог запитує у дітей «Чи не здогадуються вони, чому Фея відправила Петрика до групи?». *(Якщо відповіді діти надати не можуть пояснює дефектолог)*

Дефектолог: Коли я була така ж маленька, як ви, мама завжди мені говорила, що коли отримуєш подарунок на святі, треба посміхнутися, подякувати і тримати подарунок закритим аж поки не прийдемо додому. А якщо подарунок дарували вдома, то треба почекати поки підуть усі гості, а потім дивитися подарунки.

Діти, а ви вмiєте вiрно отримувати подарунки? Давайте спробуємо пограти у таку гру: Уявимо, що ми всі опинилися на святі Доброї Феї, котра дуже хоче подарувати нам подарунки, але подарунок отримує той, хто вмiє себе поводити. Може і Петрику допоможемо зрозуміти, що треба робити. Готові? Заплющуйте очі. (У цей час до групи заходить вихователь і заносить ляльку Фею або одягнутий у її костюм).

Фея: Доброго дня, дітки! Рада вас усіх бачити.

Діти: Добрий день! Ми раді до тебе завітати!

Фея: Я теж рада. Усім своїм гостям я дарую маленькі подарунки. І люблю знайомитися зі своїми гостями.

Фея знайомитися із кожним гостем, дістає подарунок і дарує. Дитина має взяти подарунок, посміхнутися і подякувати Феї. Дефектолог контролює поведінку дітей і допомагає їм у разі необхідності. Після того, як діти отримали подарунки, дефектолог пропонує скласти подарунки на окремий стіл та подякувати Феї поведивши хоровод. Фея дякує дітям та відправляється у своє чарівне королівство.

(Ускладненням може бути: запросити Фею на невеличку гостину і пригостити її чаєм. Але для цього треба швидко розставити посуд на столі. Діти накривають на стіл. Далі діти пригощають Феєю та прощаються з нею.)

Сюжетно-рольова гра «Ведмедик приносить подарунки»

Мета: допомогти дітям краще запам'ятати імена один одного; розвивати в дітях доброзичливість до однолітків, впевненість, прагнення брати участь у загальних ігровому дії; вчити вітатися, прощатися, дякувати; формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Ведмедик – Ласунчик вітається з дітьми. Він приніс з лісу подарунки. У його кошику лежать картинки або фігурки різних тварин. Мишка сам вибирає дитину, якій він хоче подарувати подарунок. Але, на жаль, Ведмедик ніяк не може згадати ім'я дитини! Діти допомагають йому пригадати і називають ім'я дитини, на якого вказав Ведмедик – Ласунчик. Дитина виходить, отримує подарунок і дякує Ведмедикові. Ведмедик жартує з дітьми, та пропонує всім (або тільки дитині, яка отримала подарунок) назвати і зобразити голосом, жестами, рухами свій подарунок (зайчика, ведмедика, їжачка, вовка тощо). Гра проходить весело: зайчики стрибають, гризуть моркву, вовк гарчить, скалить зуби, їжачок згортається клубком і виставляє колючки.

Ведмедик – Ласунчик вручає подарунок і вихователю - механічну іграшку-курочку. У руках вихователя курочка «оживає» і починає клювати зернятка. Діти імітують рухи і голос курочки. Потім Ведмедик – Ласунчик забирає курочку в ігровий куточок знайомитися з іншими іграшками. Діти прощаються з Ведмедиком і просять його приходити до них знову.

Сюжетно-рольова гра: «Ласкаво запроси у гості»

Мета: вчити правильно запрошувати у гості та відповідати на запрошення, накривати стіл для чаювання, розвивати вміння виконувати дії

пов'язані із роллю, формувати активність, самостійність, виховувати доброзичливе ставлення одне до одного.

Устаткування: іграшковий набір для чаювання.

Хід гри.

Дефектолог пропонує одному із дітей разом накрити стіл для чаювання. Після чого говорить, що було б добре запросити на чаювання гостей, а для того щоб усі погодились прийти ц їм необхідно правильно це зробити. Дефектолог пропонує обрати дитині правильний варіант із двох: «Вітаю! (ласкаве ім'я дитини), запрошую тебе на чаювання рівно о 12:00» та «Гей! Прийдеш пити чай!». *(Якщо вибір для дитини складний дефектолог допомагає обрати звертання та допомагає його промовляти під час запрошення).*

Дефектолог та дитина входять до групи, по-черзі підходять до дітей та запрошують їх на чаювання. *(Поки готується стіл вихователь нагадує дітям, як ввічливо відповідати на запрошення).* Почувши запрошення діти мають відповісти «Дякую за запрошення, *(ласкаве ім'я дитини, що запрошує на чаювання)*! З радістю прийду!».

Після того як були запрошені усі діти групи, дефектолог та вихованець йдуть до кабінету де накритий стіл. Після чого вихователь нагадує іншим дітям, що вже час збиратися на чаювання: треба відвідати туалет, помити руки, подивитися на себе в дзеркало, поправити одяг та розчесатися (за необхідності). Виконавши підготовчу роботи діти відправляються на чаювання.

Сюжетно-рольова гра: «Пригостимо гостей»

Мета: розвиток вміння у дітей реалізовувати ігровий задум, вчити пригощати гостей; формувати активність, самостійність; виховувати моральні якості.

Хід гри.

Ігрові дії: Дефектолог пропонує дітям пригостити гостя (роль якого виконує вихователь), приготувавши самим що-небудь за бажанням (борщ, суп, торт тощо). Для гри дітям пропонуються муляжі овочів, іграшковий посуд. Діти під наглядом та за допомогою дефектолога готують для гості частування, кожен за своїм бажанням. Вихователь приходить у гості до дітей, вони запрошують його до столу та починають пригощати різними ласощами. Гість питає з чого приготовлені ласощі та дякує за них кожному учаснику.

Сюжетно-рольова гра: «Хто що робить?»

Мета: вчити дітей зображувати виконання різних видів діяльності відповідно до статі; розвивати вміння безсловесного виконання діяльності; спостережливість та кмітливість глядачів; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Завдання у грі розподіляються відповідно до статі дітей. Дефектолог дає завдання дітям зобразити певний процес і показати його, не називаючи його. Спочатку дану вправу виконують дівчатка, а хлопчики мають відгадати вид діяльності.

Для дівчаток підібрані наступні завдання: мити посуд; накривати на стіл; поливати квіти, місити тісто; розкочувати тісто; ліпити пиріжки тощо.

Після того як хлопчики розгадали які дії виконують дівчатка, діти міняються ролями. Хлопчики показують виконання дій, а дівчатка відгадують.

Для хлопчиків підібрані наступні завдання: забивати цвяхи; ремонтувати взуття; різати дрова; керувати автомобілем; косити траву тощо.

Сюжетно-рольова гра: «Бабуся захворіла»

Мета: розвивати емоційну чуйність, вчити піклуватися про людей похилого віку, формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог. Діти, якщо вдома ви побачите, що ваша бабуся сидить сумна, невесела, мовчить, що ви будете робити? Як допоможете бабусі? Давайте (ім'я вихователя) зіграє роль вашої бабусі, а я допоможу Вам про неї потурбуватися.

(Вихователь накидає на плечі хустку, приймає сумний вираз обличчя, відповідну позу, зітхає.)

Дитина. Що з тобою, бабусю? Чому ти така сумна?

Бабуся. Здається, онучок (-о), я захворіла, погано себе почуваю, голова болить.

Дитина. Мені тебе шкода, бабуся, я тобі допоможу. Лягай на диван, я тебе вкрию.

Бабуся. Допоможи мені дійти до дивана, украй мене. Принеси мені, будь ласка, водички. (Дитина приносить.) Посидь зі мною поруч. (Дитина сідає.) Поклади руку на мій лоб, він не гарячий? (Дитина кладе руку на лоб.) Ось мені і краще стало, який у мене онук турботливий, ніжний. Я дуже рада, що ти такий добрий.

Дефектолог допомагає дитині виконувати дії відповідні до ролі.

Сюжетно-рольова гра «Дочки-матері»

Мета: закріплювати вміння формулювати задум гри, зберігати задум до кінця гри, діяти з предметами (ляльки): укласти спати, погодувати, отримати задоволення від дій з ними; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог: Діти, я пропоную вам пограти в гру, але спочатку відгадайте загадку.

Дефектолог: Хто вас, дітки, міцно любить, хто вас ніжно так голубить і співає таку пісеньку?

Спи моє дитяко, спи моє малятко,

Дитяку качаю, пісеньку співаю

Баю, баю, баю, оченятка закривай і тихенько засипай

Дефектолог: Вам подобається коли, про вас матусі й татусі піклуються, укладають спати в м'яку ліжечко, пригощають смачненьким ... А ось наші діти (показую на ляльок) в дитячому саду ... Теж так хочуть ... давайте Ви спробуйте про них подбати.

(Кожній дівчинці видається лялька, що буде її дитиною)

Дефектолог: Підійдіть до синочка / дочки, привітайтеся, візьміть на руки і запитайте у них, що вони хочуть їсти або спати?

Дефектолог: Давайте спочатку погодуємо Вашу дитину

(Дівчатка годують ляльок)

Дефектолог: Погодували?

Дефектолог: А тепер давайте дамо їм час відпочити і поколиваємо діток, щоб вони поснули.

(Діти грають. Дефектолог виконує роль режисера-спостерігача гри «акторів». Сприяє розвитку сюжету певними - репліками).

Дефектолог: Ну що ж, дітки поснули? Давайте покладемо їх у ліжечка, а самі тихенько підемо до групи.

Сюжетно-рольова гра «Ляльку привели до садочка»

Мета: закріплювати вміння формулювати задум гри, зберігати задум до кінця гри, діяти з предметами (ляльки); виконати роль дорослого, привести ляльку до групи дитячого садка та поспілкуватися із вихователем; отримати задоволення від дій з ними; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

(Дефектолог займає місце біля свого столу і бере на себе роль виховательки лялькового дитячого садка, яка зустрічає дітей-батьків. Вихователь допомагає дітям виконувати ігрові дії відповідно до ролі.)

Дефектолог: Як звуть Вашої дитини? (Ірочка). Здрастуй, Ірочка!

Дефектолог: Як звуть Вашої дитини? Як Дашенька добре вдома відпочила. Мама їй таку смачну кашу зварила! Яку кашу-то? О, напевно, гречану? Так, мама любить цю кашку і доньці таку ж зварила. З молочком?

(Дитина-матір намагається відповідати на запитання вихователя та спілкуватися із ним)

Дефектолог: Дбайлива мама!

І знову приймаю 2 ляльки, просто вітаюся. Підходить хлопчик Костя, який може сперечатися, доводити.

Дефектолог: Доброго ранку! Як ваша дочка провела вихідний день?

Лялька: (Капризно). Погано, ліжко була незручна ...

Дефектолог: А що, татку, ліжко було коротке, ноги не вміщалися?

Дитина: У моєї дитини зручне ліжко.

Лялька: (Капризно). Я замерзла...

Дефектолог: А що ж тато забув купити ковдру?

Дитина: Ковдра у неї тепла, я купив, я вкрив її ...

Дефектолог: (Ляльці). Що ж ти так говориш!? У тебе був дуже турботливий татусь, він добре про тебе подбав. Обійми татуса, поцілуй його.

(Дефектолог діє лялькою - ніби обіймає, цілує. Обов'язково погладити його по голівці)

Дефектолог: Молодець, татко, добре про свою доньку дбав.

Дефектолог: Здрастуйте, чи добре поспав Ваш синок? Як його звати?

Дефектолог: Здрастуй, Вова ... О, та Єгор поспішає в дитячий сад.

Дефектолог: Всі діти прийшли в дитячий сад, ніхто вдома не залишився.

Дефектолог: Батьки пішли на роботу, діти прийшли в дитячий сад. Вдалого дня ми всі бажаємо нашим батькам!

Сюжетно-рольова гра: «День народження ляльки Тані»

Мета: розширити знання дітей про способи і послідовності сервірування столу для святкового обіду, закріпити знання про столових

предметах; формувати активність, самостійність; виховувати уважність, дбайливість, бажання допомогти, розширити словниковий запас.

Хід гри.

Дефектолог повідомляє дітям про те, що у ляльки Тані день народження і вона запрошує всіх на свято. Дітям пропонується вибрати для іменинниці відповідний подарунок, а потім піти до неї в гості. Потім дітям пропонується допомогти ляльці в сортуванні святкового столу. Всі сідають, обідають, вітають ляльку Катю з днем народження, говорять побажання, дарують подарунок.

Сюжетно-рольова гра: «Ми купаємо ляльку Таню»

Мета: вчити дітей приймати ігрову задачу, виконуючи дії з предметами побутового призначення; формувати санітарно-гігієнічні вміння; розвивати уміння орієнтуватися в предметах, необхідних для купання ляльки (ванночка, мило, губка, рушник, халат, тапочки), використовувати предмети в ігровій ситуації за призначенням, вибираючи з подібних (рушник - серветка, халатик - плаття, тапочки - туфлі), вступати в мовний контакт з дорослим і однолітками, точно співвідносячи слово з предметом, дією; зміцнювати доброзичливі відносини між дітьми в спільних справах; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: лялька Таня, ванночка, тазок, мило, губка, кухлик («душ»), рушник, серветка, халат, сукня, тапочки, туфлі.

Хід гри.

Прийшовши в групу, діти виявляють, що шторки у ванній кімнаті ляльок запнуті. «Хто це з ранку ванну зайняв? - запитує вихователь. - Ой, та це наша лялька Таня! Що Таня робить? (Миється, купається.) Де Таня сидить? (В ванні.) Що в ванні налито? (Водичка.) Поторкайте пальчиком, яка водичка. Чи не холодна? Ні, не холодна, тепла водичка, що не замерзне Танюша ».

«А що ж ти, Танюша, що не миєшся? - задає вихователь питання. - Танюшка у нас ще маленька, сама митися не вміє. Давайте її покутуємо, допоможемо їй вимитися. Де у нас губка? Бери губку, Наташа, намочи її в водичці, ось так. А тепер намилюй. Що Наташа робить? Правильно, губку намилює. Стисни. Губка яка? (М'яка.) Сподобається такий губкою Тані митися, чи не буде вона плакати? Ні, губка м'яка ».

Педагог звертає увагу на мильну піну: «Подивіться, що вийшло? Що це? (Піна.) Скільки піни? Багато. Тепер будемо Таню губкою мити. Потри їй спинку (животик, ніжки, ручки) ... Молодці, весь бруд відтерли. Тепер що будемо робити? Правильно, тепер під душ. Душ у нас буде кухлик.

Воду в лійку наливаю - Мило з лялечки змиваю!

А чим витиратися? Оля, принеси скоріше рушник. (Якщо дитина замість рушники бере серветку, педагог звертає увагу на його помилку: серветочки маленька, вона відразу намокла, потрібна велика пухнастий рушник!)

Перевірте, чи добре ми витерли Танюшку. Суха спинка? Суха. Сухий животик? Сухий. Сухі ніжки? Сухі ...

А тепер мерщій одягатися! Що краще одягти після ванни - халатик або плаття? Звичайно, халатик. Хто халатик для Тані принесе? Хто допоможе халатик надіти на Танюшку? А що на ніжки краще надягти після ванни - тапочки або туфлі? Звичайно, тапочки. Де ж тапочки? Допомагайте надягати.

Стала чистенькій Танюшка, мила моя подружка!»

Ускладнення гри. Діти разом з дефектологом організовують весь процес купання ляльки, починаючи з задуму. Це вимагає «зборів» ляльки, попереднього відбору всього, що їй потрібно в ванній.

Сюжетно-рольова гра: «Довгоочікувана зустріч»

Мета: формувати вміння виражати емоцію радості, розвивати вміння виконувати ігрові дії та підтримувати ігровий задум; формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог пропонує уявити двом дітям таку ситуацію. «У хлопчика *(одного із дітей)* є друг. Але ось настало літо, і їм довелося розлучитися. Хлопчик залишився в місті, а його друг поїхав з батьками до бабусі. Нудно в місті без друга *(показує емоцію)*. Пройшов місяць. Одного разу йде хлопчик по вулиці і раптом бачить *(дивується)*, як на зупинці з тролейбуса виходить його товариш. Як же вони зраділи один одному! Друзі біжать одне одному на зустріч, посміхаються, обіймаються.

Сюжетно-рольова гра: «Не треба плакати»

Мета: вчити виражати співчуття, допомагати меншим, формувати вміння проявляти емоцію смутку, виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог пропонує дитині уявити, що у неї вдома є менший брат, менший брат, який любить грати машинками (роль меншого брата виконує хлопчик). Якось маленький хлопчик втратив свою іграшку - машинку. Він засмучений і плаче *(показує емоцію за допомогою дефектолога)*. Підійшов до нього дитина заспокоює його, починає шукати іграшку, знаходить, із задоволенням вручає її малюкові, який дякує їй і радіє *(показує емоцію)*.

Сюжетно-рольова гра «Ображений котик»

Мета: сприяти формуванню у дітей уміння любити оточуючих та жаліти їх, зображувати емоцію суму, формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Один з дітей грає роль скривдженого котика, у якого поганий настрій, бо його друзі не прийшли з ним пограти. Він сідає в центр кола і сумує. Діти по черзі намагаються втішити, підняти йому настрій, обійняти його тощо.

Сюжетно-рольова гра «У пташки болить крильце - пожалій пташку»

Мета: сприяти формуванню у дітей уміння любити оточуючих; розвивати вміння підтримувати ігровий задум; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Один з дітей перетворюється в пташку, у якій болить крильце Він намагається показати, що він сумує Ведучий пропонує хлопцям «пошкодувати пташку» Першим «шкодує» її сам ведучий, який надягає на руку ляльку-кошеня і його лапками гладить «пташку» зі словами «Пташка (Саша, Маша) хороша» Потім інші діти надягають ляльку-кошеня на руку і теж «шкодують пташку»

Сюжетно-рольова гра «Хто краще розбудить»

Мета сприяти формуванню у дітей уміння любити оточуючих; навчати підтримувати ігровий задум; розвивати навички взаємодії; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Одна дитина перетворюється в кішечку і засинає - лягає на килимок в центрі групи дефектолог просить дітей по черзі будити «сплячу кішечку» Бажано робити це по-різному (різними словами, різними дотиками), але всякий раз ласкаво Наприкінці вправи діти разом із дефектологом вирішують, хто «будив кішечку» найбільш ласкаво.

Сюжетно-рольова гра: «Країни емоцій»

Мета: розвиток здатності передавати емоційні стани радості і смутку; вдосконалювати вміння розуміти причини емоційних станів; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог розподіляє всіх дітей в дві підгрупи і говорить, що сьогодні вони перетворюються на жителів двох сусідніх країн, а щоб дізнатися яких їм необхідно послухати казку. «Колись давно-давно було дві сусідні держави. Одну населяли веселі мешканці: вони багато сміялися і жартували, часто влаштовували свята, обіймалися, лоскотали одне одного; іншу - сумні мешканці: вони весь час думали про сумне, сиділи на одному місці, не любили ходити одне до одного в гості і багато сумували. Жителям веселого держави було дуже шкода своїх сумних сусідів, і одного разу вони зібралися прийти до них на допомогу: вони вирішили заразити сумних жителів своїми веселощами і сміхом ».

Після розповіді казки дефектолог пропонує двом дітям перетворитися на мешканців веселої країни, а іншим двом на мешканців сумної країни (дефектолог допомагає дітям визначити лінії поведінки відповідно до ролі). Після чого пропонує веселим жителям заразити своїм сміхом і радістю сумних сусідів, а ті хто заразиться веселощами мають перейти на інший бік та намагатися заразити веселощами тих, хто ще сумує.

Сюжетно-рольова гра: «Ось така історія»

Мета: формування уявлень про причини емоційних станів, розвивати здатність виражати емоції вербальним і невербальним способами; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог пропонує пограти дітям у цікаву гру. Вони разом відправляються до країни емоційних історій. Потрапивши до країни вони знаходять листа, у якому написано: «Для того, щоб повернутися додому розкажіть та покажіть емоційну історію». Після цього із конверта дістають історію, яку дефектолог читає та показує, а діти повторюють за ним.

«Жив на світі хлопчик. Він любив радіти (ось так). Радів сонця, коли прокидався, радів татові і мамі і говорив їм радісно: «Доброго ранку!» (ось

так). Але одного разу по дорозі до бабусі він побачив велику собаку і злякався (ось так), закричав: «А-а-а» (ось так) і побіг швидше до бабусиного будиночка. Але собака-то швидше бігає, ніж хлопчик. Тим більше, що це була велика собака, а він - маленький хлопчик.

Собака наздогнала маленького хлопчика і ... лизнула його, весело вильнула хвостиком. Хлопчик зупинився, здивувався (ось так), а потім розсміявся (ось так). І ми з вами можемо трохи посміятися (ось так).»

(Спочатку дефектолог показує дітям емоційні прояви, для ускладнення гри – дефектолог може лише читати історію, а діти самі показуватимуть емоції. Крім того можуть бути підібрані інші короткі історії на вираження емоцій).

Сюжетно-рольова гра: «Ми майбутні актори!»

Мета: навчати підтримувати ігровий задум; розвивати уміння розрізняти зовнішнє вираження різних емоційних станів та демонструвати їх; формувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог запитує дітей чи хоч раз вони відвідували театр та чи знають вони, що люди, які грають на сцені це актори. Після чого дефектолог розповідає дітям, що всі актори вміють дуже гарно показувати різні емоції та пропонує дітям спробувати. Але спочатку необхідно дізнатися які емоції існують.

Перед проведення сюжетно-рольової гри проводиться дидактична гра на повторення емоції «Емоції в будиночках». На дошці розміщуються зображення чотирьох будинків різного кольору. У верхньому вікні даху кожного будинку зображена піктограма, що зображає якусь емоцію. (Вибір емоції залежить від дефектолога та залежить від того, в розрізненні яких емоцій він хоче повправляти дітей.) Окремо пропонуються картинки із зображеннями людей різного віку і статі з різними емоційними станами.

Діти спочатку вирішують по піктограм, який це будинок - радості, смутку, подиву, страху хто в ньому буде жити. Наприклад, в рожевому будинку радості будуть жити всі веселі, щасливі, усміхнені люди, в блакитному будинку страху - тільки перелякані люди, в жовтому будинку смутку - сумні люди, а в зеленому будинку подиву живуть люди, яких все дивує.

Діти по черзі, разом із дефектологом визначають емоції на картках та розселяють їх по будиночкам. Задаються питання: «Чому ти вирішив, що це весела (сумний, перелякана, здивована) людина?» Це дозволяє виявити, на які ознаки спирається дошкільник, визначаючи ту чи іншу емоційний стан.

Далі дефектолог пропонує дітям відправитися до чарівного театру де ролі різних емоцій будуть виконувати діти, а інші будуть глядачами. Перший актор відправляється за ширму, дефектолог пропонує дитині зобразити емоцію та допомагає їй показати, а глядачі мають вгадати емоцію, що показує актор. Наприклад, при демонстрації емоція страху дитина може злякатися собаки (роль собаки може виконати вихователь або дефектолог, а надалі ця роль може бути запропонована одному із дітей).

Сюжетно-рольова гра «Розкажи емоційну історію»

Мета: створити коротеньку емоційну історію із 5 емоційних станів, вчитися показувати її, формувати активність, самостійність; розвивати самоконтроль, уважність, виховувати активність, інтерес до гри.

Хід гри.

Дитина крутить стрілочку на квітці емоцій, відповідно до того на яку емоцію показала стрілочка розкладає емоційні картки. В залежності до порядку картинок, разом із дефектологом складається послідовність рольових емоційних дій, що виконуватимуться разом із дефектологом

Наявні емоції: добрий, злий, здивований, сумний, засмучений.

Наприклад, емоційний ланцюжок: **доброта, подив, радість, злість, сум (ДПРЗС).**

Прокинувся в ранці, світить сонечко, маєш чудовий настрій.
Вийшов зі своєї кімнати та зустрів бабусю (дідуса, брата, сестру тощо), яку не чекав і давно не бачив.
Був дуже радий її бачити (обійми, посмішка).
Розсердився, коли дізнався, що їй треба сьогодні їхати.
Засумував, бо треба прощатися.
Емоційний ланцюжок: **доброта, сум, злість, подив, радість (ДСЗПР).**
Прокинувся вранці, приємно потягнувся, посміхнувся.
Подивився у вікно та засмутився, бо за вікном йде дощ.
Розсердився, що не вийде піти погуляти сьогодні.
Здивувався, бо дощ раптово зупинився, вітер розігнав хмари та з'явилося сонечко.
Зрадів, бо скоро можна піти погуляти.
Емоційний ланцюжок: **злість, сум, подив, радість, доброта (ДСЗПР).**
Розсердився, що друг зламав іграшку.
Йшов сумний додому із садочка.
Наступного ранку був здивований.
Друг подарував нову іграшку замість зламаної.
Помирилися і грають разом, адже добре мати розумного і чесного друга.
Таких ситуацій може бути вигадано скільки завгодно.

Сюжетно-рольова гра: «Гарний настрій»

Мета: формувати у дітей вміння взаємодіяти одне з одним, розвивати вміння виконувати ігрові ролі та дотримуватися ігрового задуму; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: картки із зображеннями або об'ємні фігури полуниці, ромашок, горіху, чарівна миска, корзинки, флакончик з під парфумів.

Хід гри.

Дефектолог: Жила в лісі дружна сім'я зайців - тато Засць, мама Зайчиха і п'ятеро зайчат: Пушок, Сніжок, Дзвінок, Лапка і Ласка. Всю роботу по дому вони робили дружно, весело: один посуд мие, другий витирає, третій на полицки розставляє. І відпочивали зайці разом: грали, стрибали, бігали.

Вирішили якось зайчата мамі подарунок зробити, подарувати парфуми «Гарний настрій», про які вони чули від Білочки. Тільки зробити їх треба самим, всім разом, дружно, без сварок і образ - в цьому і був головний секрет приготування парфумів.

Пішли зайчата до Білочки та взяли у неї чарівний рецепт, сіли на галявині і стали читати: *(Дефектолог читає рецепт разом із дітьми, рецепт зображений у картинках)* «Для того щоб приготувати духи, потрібно зібрати п'ять ягід полуниці, висушити п'ять ромашок під променями ранкового сонця, розтерти в ступці один горіх, акуратно все перемішати у чарівній мисці, залити водою з джерела». (Усі об'єкти заховані у ігровому куточку, де діти мають їх знайти)

Вирішили зайчата розподілити роботу між собою. Добре тоді у них робота пішла, кожен свою справу робить і другому не заважає. Пушок суницю зібрав, Сніжок ніжні пелюсточки конвалії на сонечку висушив, Дзвінок знайшов найбільший горішок і розтер в ступці, Ласка всі частини поєднала і перемішала в жолудевого шкаралупі, а Лапка води з джерела принесла і туди додала.

Ось і вийшли у них духи на славу - ароматні-ароматні. У мамі Зайчихи (вихователь) цілий рік тільки гарний настрій був.

Сюжетно-рольова гра: «Як себе почуває гномик»

Мета: вчити дітей виконувати та підтримувати ігровий задум, виконувати дії відповідно до ролі, розвивати вміння визначати емоції та демонструвати їх; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: медалі із зображенням емоцій, паличка феї, мішок із чарівними подарунками, весела дитяча музика, д/г: «Емоції» (проводиться перед сюжетно-рольовою грою).

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям уявити, що вони маленькі гномики, що живуть у країні Настрою. Гномики люблять грати, будувати, малювати, спати, їсти цукерки тощо. І кожен гномик має свій настрій, щоб дізнатися хто має який настрій необхідно витягнути із чарівного мішечка медаль із зображенням настрою. *(Кожна дитина по-черзі виймає медаль, а дефектолог одягає дітям на шию витягнуті медалі)*

Дефектолог зазначає, що тепер кожен із гномиків має свій настрій, і тепер кожен має його визначити. Кожен гномик визначає свій настрій, після чого дефектолог запитує, що може робити гномик, якщо він ...(веселий, сумний, переляканий, плаче)? *(Діти разом із педагогом визначають діяльність та приступають до неї).*

Далі педагог зазначає, що країна не Настрою проста, а неї є королева Верховна Феє *(роль відводиться спочатку вихователю, потім може виконувати хтось із дітей)*. Феє любить приходити в гості до гномиків, збирати їх по своєму королівству та запрошувати на танці. *(До групи входить Фея)*

Фея по черзі підходить до кожного гномика. Підходячи до першого гномика вона питає: «Ти хто?», «Який у тебе настрій?» *(Дефектолог допомагає визначати настрій)*. Якщо дитина сумує, то вона дістає із чарівного мішечка подарунок та нову медаль («веселий») і змінює настрій гномика. Бере його за руку та пропонує відправитися на пошуки наступних гномиків, щоб усіх зібрати разом та влаштувати танці. Так Феє зустрічає наступного гномика та за необхідності змінює його настрій. Гномики беруться за ручки та продовжують свій шлях, доки не знаходять усіх. Потім Феє пропонує відправитися на танцювальну галявину. *(Діти стають у коло. Феє знаходиться у середині).*

Фея починає танцювати та пропонує гномикам повторювати за нею рухи. Після танців Фея говорить, що гномикам тепер час перетворюватися знов на дітей та відправлятися у своїй групи, а для цього треба заплющити очі і сказати: «Раз, два, три! Покрутись, нахились та до групи повернись!». (Доки діти це повторюють із заплющеними очима Фея зникає). Дефектолог вітає дітей у групі, цікавиться чи сподобалась дітям подорож.

Сюжетно-рольова гра: «Фея та помічники»

Мета: виховувати вміння бути ласкавим, активізовувати у мовленні ласкаві слова, вчити помічати емоційний стан іншого та реагувати на нього, навчати проявляти ласку до оточуючих невербально, розвивати вміння виконувати обрані ролі; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Усі діти є помічниками Феї (вихователь), вона пропонує їм обрати найсумнішого із них. Найсумніший помічник займає місце на чарівному стільці. Інші помічники мають йому говорити ласкаві слова, компліменти (*На початку це може продемонструвати дефектолог. Дефектолог надає дітям підказки та підтримку під час гри*). Крім того, помічники можуть підходити до нього, щоб обійняти, погладити, поцілувати, полоскотати тощо. Гра проводиться поки кожен помічник не побуває на чарівному стільці. Після цього усі діти обіймаються та танцюють із Феєю, по закінченню вона прощається і зникає із групи.

Сюжетно-рольова гра: «Переходимо вулицю»

Мета: вчити дітей орієнтуватися за дорожніми знаками, дотримуватися правил дорожнього руху; вчити проявляти доброту до людей похилого віку; формувати вміння орієнтуватися в дорожній ситуації; розвивати активність, самостійність; виховувати повагу до старших, вміння бути ввічливими, уважними один до одного.

Устаткування: облаштована ігрова вулиця у групі із пішохідним переходом та світлофором, картки для дітей із зображенням машин.

Хід гри.

Машини рухаються по дорозі. До дороги підходять «дідусь» та «бабуся» зі своїми онуками, їм треба перейти дорогу, але старенькі не можуть зробити цього самостійно, тому їм мають допомогти онуки. До дітей підходить поліцейський (дефектолог) та пропонує свою допомогу – розповідає, що дорогу можна переходити лише на пішохідному переході і тільки коли світлофор горить зеленим, адже коли світлофор горить зеленим для пішоходів машини зупиняються і чекають, а якщо горить червоним – то машини їдуть. Коли машини їздять переходити дорогу не можна – це небезпечно. А якщо поряд є дорослі чи маленькі діти їх треба міцно тримати за руку. *(Вихователь у той час допомагає «машинам правильно та акуратно рухатися»)*. Після закінчення пояснень «поліцейський» звертає увагу «онуків», що світлофор став зеленим і вони можуть перейти дорогу. У цей час «машини» зупиняються та чекають доки пішоходи перейдуть дорогу.

Гру можна повторювати декілька разів, доки всі діти не виконають ролі пішоходів.

Сюжетно-рольова гра: «Ляльки посварилися»

Мета: вчити дітей помічати настрій і емоційний стан учасників ситуації, знаходити причину сварки, освоювати конкретні способи вирішення та попередження сварок. Розвивати доброзичливість до однолітків.

Устаткування: ігровий куточок, дві ляльки.

Хід гри.

У куточку непомітно для дітей дефектолог садить двох великих ляльок спиною одне до одного. Звертаючись до дітей, дефектолог говорить: «Подивіться, що це з нашими ляльками? Чомусь вони відвернулися один від одного, дивляться в різні боки! «Завжди вони так добре сиділи поряд на

дивані, а тепер навіть не дивляться один на одного, не розмовляють! Як ви думаєте, що трапилося?».

Діти висловлюють свої припущення.

Якщо діти не здогадуються, дефектолог пропонує подивитися в кишені на фартушках ляльок: в кишені у однієї ляльки лежать 4 маленьких яблучка, а в іншій кишені порожній!

Дефектолог. Напевно, лялька Маша попросила у своєї подружки Каті яблучко, але Катя її НЕ пригостила. А у неї в кишені було багато яблук, і вона могла б пригостити свою подругу Машу, і через це ляльки посварилися. Давайте допоможемо їм помиритися. *(Двом дівчаткам пропонується взяти по ляльці та програти ситуацію разом із дефектологом). Дефектолог допомагає створити діалог*

Дефектолог: Що ж треба було Каті зробити? *(Діти відповідають.)* Треба було посміхнутися і сказати: «Пригощайся, Маша, ось тобі яблучко!» Давайте допоможемо лялькам помиритися.

Діти повертають ляльок один до одного і лялька Катя говорить: «Пригощайся, Маша, будь ласка».

Лялька Маша бере яблучко, кладе до себе в кишеню і каже: «Велике спасибі, Катя!»

Дефектолог: Ось як добре подружки помирилися, тепер вони разом будуть сидіти на дивані, посміхатися один одному і їсти яблучка.

(Ускладнення гри, на розсуд дефектолога та з урахуванням психолого-педагогічних особливостей дітей, може полягати у створенні діалогу образи ляльок на початку гри.)

Сюжетно-рольова гра: «День з життя родини»

Мета: вчити виконувати статево-соціальні ролі, визначати склад сім'ї, формувати уявлення про колективному веденні господарства, про сімейні взаємини, розвивати вміння підтримувати ігровий задум, виховувати любов, доброзичливе, дбайливе ставлення до членів сім'ї, інтерес до їх діяльності.

Устаткування: усі необхідні іграшки

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям «пограти в сім'ю». Ролі розподіляються за бажанням та психолого-педагогічним можливостями дітей. *У ході гри дефектолог та вихователь спостерігають за взаємовідносинами між членами сім'ї, вчасно допомагають їм.*

Ранком прокидаються «дорослі». «Бабуся (мама)» готує сніданок, батьки збираються на роботу: вмиваються та розчісуються. Потім будять дітей. Родина снідає. Після чого «мама» та «тато» відводять «дітей» до «садочка» або до «школи». «Бабуся» йде до «магазину», купує продукти, потім приходить додому та готує вечерю. Повертаючись з «роботи» «батьки» забирають «дітей» та йдуть «додому». Миють руки та сідають вечеряти. Після вечері «мама» миє посуд, а «дитина» витирає його. Потім діти чистять зуби та лягають спати. Мама після цього може «попрати» одяг, а «тато» їй допомогти – посушити і попросувати випраний одяг. Після чого «батьки» лягають спати

Сюжетно-рольова гра «Сім'я купує корисні продукти»

Мета: вчити дітей реалізовувати і розвивати сюжет гри, виконувати соціально-статеві ролі, спонукати дітей використовувати слова-назви продуктів, діалогічну мову в ході гри, формувати дружні взаємини, розвивати навички взаємодії та поведінки у «громадський місцях», виховувати самостійність, активність.

Устаткування: ігрові комплекси «Магазин» і «Дім», корзина для покупок, іграшки-муляжі продуктів, касовий апарат, гроші, гаманець, сумка, коляска з лялькою, сумка, картинки із зображенням продуктів («список продуктів»)

Словникова робота: Будьте ласкаві, ми хочемо купити, візьміть, будь ласка, покупки, корисні продукти.

Хід гри.

«Бабуся» (дефектолог) говорить про те, що в будинку недостатньо продуктів і просить сходити в магазин. «Мама», «тато» і «бабуся» разом створюють «Список покупок».

«Мама» з «татом» вирішують піти за покупками. «Бабуся» залишається вдома з «малюком». «Бабуся» просить купувати тільки корисні продукти, щоб не нашкодити здоров'ю.

Прийшовши в магазин, «мама» з «татом» просять продавця дати їм овочі, фрукти, молочні продукти (називають кожен продукт із «списку»), розраховуються, отримують здачу, складають продукти в сумку і повертаються додому. «Бабуся» переглядає продукти і просить «маму» приготувати обід, а «тата» - погуляти з малюком, так як сама вона втопилася і хоче прилягти. Далі гра розвивається за звичним для дітей сюжету «Сім'я».

Вихователь допомагає у разі виникнення проблеми або якщо діти забули як діяти у відповідності зі своєю роллю.

Сюжетно-рольова гра «Приготуємо вечерю разом»

Мета: знайомити дітей з різними способами приготування страв: суп, картопля, чай; навчати дії з продуктами (посолити, розмішати, порізати, почистити тощо), повторювати продукти харчування: сіль, картопля, капуста, цибуля, чай тощо; розвивати ігровий досвід дітей, прагнення взаємодії з однолітками; виховувати навички культурної поведінки.

Устаткування: каструлі, ополоник, товкучка, набір овочів (муляжі), «масло», іграшкова посудка, фартухи.

Хід гри.

У гості до дітей приходить лялька Маша і приносить із собою корзинку, сідає на стільчик і починає плакати. (Якщо діти не помічають, то дефектолог звертає їх увагу на ляльку та на її стан.)

Дефектолог: Машо, що сталося? Чому, ти, плачеш?

Лялька Маша: Я хотіла приготувати вечерю для мами, але не знаю як.

Дефектолог пропонує дітям допомогти Маші приготувати вечерю та запитує у Маші, що вона хоче приготувати. Маша говорить, що хоче приготувати суп та пюре.

Дефектолог: У нас з вами є всі необхідні продукти. Але не все, що в кошику принесла Маша підходить для приготування їжі. Давайте подивимося, що нам підходить для супу та пюре, а що - ні.

(В кошику, поряд з муляжами продуктів, лежать кубики, машинки тощо. Діти визначають, що підходить Маші для приготування обраних страв.)

Дефектолог: З продуктами ми визначилися. Тепер ми, напевно, повинні одягнутися, адже ми збираємося готувати, як справжні кухарі. Фартухи не дадуть нам забруднитися, а ковпачки не дадуть волосся потрапити в їжу.
(Діти одягаються фартухи за допомогою дефектолога)

Далі дефектолог пропонує дітям помити овочі, потім їх почистити та нарізати. Діти, керуючись показом, поясненням і допомогою дефектолога нарізають необхідні для супу продукти.

Дефектолог: А тепер наш суп повинен варитися. Давайте покладемо наші продукти в цю чудову, велику каструлю, адже супу повинно вистачити на всіх! *(Діти по черзі складають свої продукти в каструлю, потім розмішують ополоником.)*

Дефектолог: А поки готується суп, нам потрібно ще приготувати пюре. Давайте почистимо картоплю та покладемо її у іншу каструлю, щоб вона зварилася.

(Діти виконують дії разом із дефектологом)

Дефектолог просить когось із дітей перевірити чи готовий суп, а сам перевіряє картоплю, зазначає, що вона вже готова і тепер будемо перетворювати її на пюре за допомогою товкучки. Картоплю товчуть і додають до неї масло.

Дефектолог: Які ж ви молодці! Все приготували! Маша, ти рада?

Лялька Маша: Так! Тепер я зможу приготувати вечерю для мами. Дякую вам за допомогу. До побачення!

Сюжетно-рольова гра «Велике прання»

Мета: формувати вміння узгоджувати свої дії з діями партнерів, дотримуватися в грі рольові взаємодії та взаємини; виховати у дітей дбайливе ставлення до речей; закріплювати культуру спілкування, розвивати дружні взаємини в колективі, виховувати активність та самостійність.

Устаткування: тазики, ванночки, ляльковий одяг, прищепки, праска, комод.

Ігрові ролі. Мама, тато, дочка, син, бабуся.

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям такі ролі «мама», «дочка», «син», «бабусі» тощо. Можна розвинути, наступний сюжет: у дітей брудний одяг, потрібно випрати весь брудний одяг.

Дефектолог повинен вміло використовувати рольові від носіння під час гри для попередження конфлікту і формування позитивних реальних взаємин.

Мама: наливає воду, розчиняє порошок в тазику або засипає порошок в пральну машину; замочує, закладає в пральну машину брудну білизну, котру вона поділила за кольорами (За необхідності допомагає дефектолог)

Тато: Виймає випрану білизну з машини; складає у тазок т і розвішує білизну на мотузці.

Син: Подає білизна батькові, закріплює білизна на мотузці за допомогою прищіпок. Акуратно складає висохле білизна.

Дочка: Пере хусточки, шкарпетки в тазку за допомогою мила.

Бабуся: Гладить білизну та складає її у комод.

Дефектолог хвалить усіх за хорошу і дружню роботу, нагадує про важливість допомоги мамі вдома.

Можливе застосування таких мовленнєвих зворотів.

Мама:

- Я сьогодні збираюся прати.

- Хто буде мені в цьому допомагати?

Тато:

- Наша мама дуже сильно втомлюється. Я із задоволенням їй допоможу!

-Я буду розвішувати випрану білизну на сушарці, а ти мій синок буде мені допомагати!

Син:

- Я дуже люблю допомагати мамі!

- Мені дуже подобається працювати разом з татом!

-Я допоможу татові повісити і зняти білизну, коли вона висохне.

Дочка:

- Я буду допомагати мамі і виперу носочки, хусточки для ляльки Каті у тазку.

Бабуся:

- Наша білизна висохла ...

- Я попросю білизну ...

- Покладу білизну акуратно до шафи

Сюжетно-рольова гра «Велике прибирання»

Мета: набуття навичок спілкування, колективної діяльності, культурного поведінки, навчання самостійно проводити прибирання приміщення, допомагати один одному.

Устаткування: тазок, мило, порошок, віник, щітки, фартухи.

Хід гри.

Вступна бесіда. Розгляд та обговорення картини «Родина прибирає квартиру» (ролі мами, тата, дітей під час прибирання). Під керівництвом дефектолога діти розглядають обладнання для прибирання приміщення. Вони відповідають на питання, що відносяться до назв предметів, або показують, що вони будуть робити цим предметом. Свої дії діти супроводжують мовленням, за можливості. Ролі розподіляються за

допомогою дефектолога. За практичною діяльністю під час гри стежать дефектолог та вихователь, надають дітям допомогу та підказки.

Практична робота: мама і дочка прибираються на кухні, складають речі, закладають одяг у пральну машину, протирають пил; тато і син пилюються, миють підлогу, ремонтують меблі. По ходу гри дефектолог та вихователь проводить індивідуальну роботу з вихованцями. Після гри проводиться заключна бесіда.

Сюжетно-рольова гра «На день народження до бабусі»

Мета: закріплювати правила поведінки при відвідування гостей, розвивати у дітей інтерес до гри, виховувати дружні взаємини між граючими в ході ігрової діяльності, виховувати доброзичливе і шанобливе ставлення до старших.

Устаткування: товар для магазину, стільці для автобуса, кермо, каса, квитки, фішки – монетки.

Хід гри.

Чути звук смс-повідомлення.

Дефектолог звертає увагу дітей та повідомляє, що прийшло повідомлення на телефон від бабусі, у повідомленні говориться, що вона чекає їх у гості на день народження.

Дефектолог: Діти, а ви хочете поїхати на день народження до Бабусі? Але перш ніж відправитися в гості, давайте згадаємо, з чим ходять на день народження?

– Але де ж нам взяти подарунки? (Купити в магазині, зробити своїми руками)

– Правильно, найкращий подарунок, зроблений своїми руками, але у нас немає часу зробити його, тому ми відправимося в магазин.

Дефектолог розподіляє ролі продавця, покупців.

Дефектолог: Діти, ходімо подивимося на різні подарунки і виберемо подарунок. Як ви думаєте, що можна придбати бабусі в подарунок *(пропозиції дітей – словесні або вказують на обраний подарунок)*

Вибір подарунка.

Дефектолог: Подарунок обраний, тепер треба за нього заплатити. *(Діти платять за подарунок)*. А тепер можемо вирушати в гості до бабусі. Шановний продавець ми запрошуємо вас поїхати з нами.

Діти, щоб дістатися до бабусі нам доведеться поїхати на транспорті. Які види транспорту ви знаєте? (Машини, тролейбус, потяг, літак)

Ми відправимося на автобусі, але де треба дійти до зупинки *(усі відправляються до стільців, що вистроєні у необхідній послідовності)*

(Діти займають місця)

Дефектолог: Ось ми і приїхали. Діти, дивіться, нас зустрічає улюблена бабуса (вихователь).

Бабуса: Доброго дня, мої дорогі, мої улюблені. Я дуже рада, що ви приїхали до мене на день народження.

Разом: Здрастуй, бабуса. З Днем народження!

Дефектолог: Бабуса, діти приготували тобі вітання. Сядь на стільчик і послухай.

Діти говорять побажання (чи розповідають вірші) і дарують подарунок.

Дефектолог: Діти, а без чого ще не обходиться святкування дня народження? Без Хороводу. Водять коровай навколо іменинниці, танцюють.

Бабуса: Дякую вам, діти за добрі слова, за подарунки. Я приготувала для вас частування. І запрошую в будинок.

Діти під музику разом з бабусею йдуть в групу для отримання цукерок від бабусі. Гра закінчується і діти опиняються в групі.

Сюжетно-рольова гра «Домашні турботи»

Мета: вправляти дітей у виконанні домашніх обов'язків, формувати вміння послідовно виконувати домашню роботу, розвивати навички взаємодії, виховувати самостійність, активність.

Устаткування: ляльковий одяг, постільна білизна ляльок, ганчірка для протирання пилу, тазок для води, іграшкова праска, іграшкова шафа для білизни та одягу.

Хід гри.

Дефектолог звертає увагу дітей на те, що сьогодні день домашніх турбот у їх улюблених ляльок. Кожна з ляльок має виконати певну роботу, але вони ще маленькі тому їм потрібна допомога дорослих. Дефектолог пропонує взяти дітям на себе ролі дорослих та виконати роботу разом із ляльками, котрі перетворюються на їх дітей.

У кожної із ляльок своє завдання: випрати ляльковий одяг (в тазику, в ванні); випрати лялькову білизну: наволочку, підодіяльник, простирадло; попросувати білизну (іграшковою праскою); попросувати одяг; скласти білизну до шафи; скласти попросований одяг у шафку.

Після закінчення гри ляльки дякують дітям за допомогу.

(Ускладненням гри може бути виконання даної гри без ляльок та невеликою кількістю дітей, тобто ролі: мами, тата та дитини)

Сюжетно-рольова гра «Знайди такого самого»

Мета: навчати дітей взаємодіяти одне з одним, виконувати сумісні дії; закріплювати правила прогулянки (не можна відходити далеко від дорослих); розвивати інтерес до гри; виховувати активність.

Устаткування: картинки з різними листочками для кожного із дітей (мають бути парні), запис шуму вітру, швидка музика для пошуку, магнітофон, місце для дерева.

Хід гри.

Дефектолог пропонує пограти дітям у справжніх дружніх листочків, що ростуть поряд і завжди дружать, живуть разом. *(Діти стають у пари і тримаються за руки).*

Дефектолог: Листочки разом пішли погуляти і сталася велика неприємність... Аж, раптом, звідки не візьмись подув сильний вітер *(роль вітру може виконати вихователь)* і розкидав листочки по різних сторонам. *(Листочки розлітаються по різних сторонам)*

Дефектолог: Тепер листочки мають знайти одне одного якомога швидше, доки вітер знов не дунув і не розкидав їх ще далі та повернутися до дерева після цього.

Діти шукають своїх друзів листочків. Коли всі знайшли один одного, дефектолог говорить, що час швидко повертатися до дерева, інакше вітер їх знов розкидає. *Діти разом відправляються до дерева.* Дерево зустрічає листочків та нагадує їм, що треба бути обережними і неможна відходити далеко від дорослих.

Сюжетно-рольова гра «Годинник»

Мета: формувати вміння взаємодії з однолітками, навички виконання сумісних дій, розвивати пам'ять, увагу, інтерес до гри; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: циферблат для підлоги, кольорові позначки для кожної із стрілок та позначки відповідного кольору для дітей.

Хід гри.

Циферблат позначається на підлозі. Дефектолог бере підгрупу з чотирьох дітей та говорить: «Всі ви знаєте, що таке годинник і часто ними користуються, не замислюючись, як він працює. А адже це - цілий світ. Крім зозулі в ньому живуть маленькі чоловічки, які рухають стрілки. Найменший і швидкий рухає секундну стрілку, інший, що побільше і повільніше, -

хвилину, а найбільший і повільний управляє годинниковою стрілкою. Давайте пограємо в годинник.»

(Дефектолог розподіляє ролі, кожній із стрілок дає відповідну кольорову позначку та зазначає, що потім діти матимуть можливість помінятися ролями якщо захочуть)

Дефектолог: Пам'ятайте, що хвилинна стрілка може зробити один крок лише після того, як секундна пробігла цілий круг. Годинникова стрілка рухається дуже повільно, а зозуля може кувати тільки тоді, коли хвилинна стрілка досягне ось цієї позначки (цифри 12). Для того, щоб вам було легше, я відзначу необхідне місце для кожної із стрілочок ось такою кольоровою позначкою, як у дала кожному із вас. Кожна стрілка має прийти до своєї позначки. Жодна стрілка не може зупинитися поки годинникова стрілка не опиниться на своєму місці.

(Дефектолог запускає гру, допомагає дітям виконувати свої ролі. Гра закінчується тоді, коли годинникова стрілка підійде до своєї цифри і прокує зозуля, тому краще називати час, наближається до цього часу. Потім діти можуть помінятися ролями.)

Сюжетно-рольова гра «Телефон»

Мета: вчити дітей говорити по телефону, навчати взаємодіяти з однолітками та з дорослими; розвивати інтерес до гри, виховувати ввічливість, самостійність, активність.

Устаткування: дитячі телефони

Хід гри.

Дефектолог загадує дітям загадку:

Він на відстань не зважає

З ким попросиш з тим з'єднає

Як почуєш звук-рингтон

Треба брати (Телефон)

Якщо дітям потрібна допомога – дефектолог її надає.

Дефектолог цікавиться чи знають діти як треба говорити по телефону і чи говорили вони по ньому. Дефектолог і вихователь пропонують дітям пограти у розмови по телефону (подзвонити мамі, тату, бабусі, дідусю тощо).

Першими грають дефектолог та вихователь, показуючи дітям приклад. Один бере на себе роль дитини, а інший – роль когось вище перерахованих дорослих. Вибирається одна тема діалогу для однієї гри. Спочатку один із дорослих грає разом з дітьми, а інший – підказує слова. Ускладненням гри є відсутність дорослого у грі, дефектолог може лише підказувати правильні слова та допомагати будувати спілкування.

Приблизні діалоги:

Дитина: Алло, привіт, бабусю. Це Маша. Як у тебе справи?

Бабуся: Привіт, онучко. У мене все добре. Як твої справи?

Дитина: У мене все добре. А ти приїдеш до нас у гості?

Бабуся: Так, приїду на цих вихідних.

Дитина: Чудово! Я роблю тобі подарунок.

Бабуся: Я буду дуже рада його тримати.

Дитина: До зустрічі, бабусю!

Бабуся: До зустрічі, Машо.

Дитина: Привіт, матусю!

Мама: Привіт, моє сонечко!

Дитина: Як у тебе справи?

Мама: Все гаразд! Як твої справи?

Дитина: Все добре! Мамо, а можеш купити мені цукерку?

Мама: Можу, але ввечері. Коли буду забирати тебе х садочка.

Дитина: Дякую, мамо! Буду тебе чекати.

Мама: До вечора, доню!

Після програвання гри проводиться заключна бесіда, у дітей цікавляться чи сподобалося їм гра, чи будуть вони так само чемно спілкуватися по телефону вдома тощо.

Сюжетно-рольова гра «Маленькі помічники».

Мета: навчати дітей виконувати певну домашню роботу; розвивати навички взаємодії, активність, самостійність, виховувати дбайливе ставлення до дорослих.

Устаткування. Сюжетні картинки (можна з дитячих книжок), на яких зображені побутові сценки, наприклад: всі члени сім'ї допомагають мамі прибирати квартиру, накривати на стіл, готувати обід, прати білизну. Відповідні іграшки.

Хід гри.

Вихователь сідає на стілець і сильно зітхає (якщо діти не звертають увагу на вихователя, це робить дефектолог)

Дефектолог запитує, що сталося і чи може чимось допомогти. Вихователь зазнає, що вона стомилася, а ще треба стільки всього зробити: протерти пил, випрати одяг ляльок, попросувати його, поскладати, пропилювати килим. Дефектолог погоджується, що роботи дуже багато і пропонує дітям допомогти вихователю разом.

Після чого відбувається розподіл діяльності між дітьми і кожен виконує свою роботу. Дорослі спостерігають за їх роботою, підказують та допомагають у разі необхідності.

По закінченню роботи вихователь дякує дітям за допомогу та зазначає, що робота робиться швидше коли діти допомагають дорослим і вдома теж треба допомагати батькам.

Сюжетно-рольова гра «У пошуках скарбів»

Мета: вчити дітей орієнтуватися в просторі, розвивати навички спілкування з оточуючими людьми; підтримувати доброзичливу атмосферу, розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення; розвивати у дітей соціальні навички: вміння домовлятися, взаємодіяти, виховувати самостійність, активність, вміння взаємодіяти з однолітками та дорослими.

Устаткування: папуга (іграшка) з листом; корабель, сундук із цукерками; картки із завданням, клумба з штучними квітами, дерево, лев (м'яка іграшка), корзина з фруктами.

Хід гри.

У групі на видному місці садять іграшку папугу із листом. Дефектолог звертає увагу дітей, що у до них у групу залетів невідомий птах. Бере папугу і говорить дітям «Це папуга! Він живе на далеких островах! Погляньте, у нього є лист!» Бере лист і читає його дітям: «Ми добрі пірати! Дуже любимо слухняних дітей! Ми вирішили зробити вам піратський подарунок – справжній сундук зі скарбом! Але знайти ви маєте його за нашими підказками! Тож, якщо вам цікаво швидше відправляйтесь у подорож! А карту і ключ ви отримаєте разом із листом!».

Дефектолог: Діти, сьогодні ми вирушимо з вами в незвичайну подорож по морях і океанах, в різні країни. Але для цього, що нам потрібен транспорт. Як ви думаєте який?

Діти: Корабель.

Дефектолог: Давайте його побудуємо!

(Діти разом з дефектологом будують з стільчиків корабель.)

Дефектолог: Який хороший корабель у нас вийшов! Правда, діти? Час у подорож! *(Діти займають місця на кораблі)*. Треба подивитися на карту. Давайте уважно розглянемо карту. Що тут зображено?

Діти: Тут намальований острів, а на острові кімнатні рослини.

Дефектолог: Це може бути наш живий куточок, як ви думаєте?

Діти: Так!

Дефектолог: Правильно. Але перш, ніж ми вирушимо на пошуки підказки, нам потрібно зійти на берег. Причалуємо до берега, кинути якір.

(Діти і дефектолог виходять на берег)

Дефектолог: Отже, нам потрібен куточок природи. Давайте уважно оглянемося, де ж захована підказка.

Діти: Ми знайшли конверт. Давайте подивимося що там?

(Дефектолог відкриває конверт, читає завдання.)

Дефектолог: Тут написано: з'єднай крапки по порядку і отримаєш підказку. Матрос (ім'я дитини) допоможи команді, виконай завдання і подивимося, що вийде.

(Дитина виконує завдання)

Дефектолог: Що у тебе вийшло?

Дитина: Мені здається, що це дерево.

Дефектолог: Правда, дерево! А де ж нам знайти його на нашому острові?

Діти: Давайте уважно все оглянемо.

(Діти і дефектолог шукають дерево, заздалегідь зроблене дефектологом, знаходять і отримують конверт з підказкою, віддають дефектологу)

Дефектолог: Тут сказано: Зберіть картинки і отримаєте підказку. Це завдання ми доручимо юнгам – (імена дітей).

(Діти збирають картинки з двох частин, виходить – ананас, лимон, банан, апельсин. Якщо діти не можуть скласти картинки отримують допомогу дефектолога. Якщо виникає проблема при називанні – допомагає дефектолог)

Дефектолог: Що у тебе вийшло?

Дитина 1: У мене вийшов лимон.

Дитина 2: А у мене - ананас.

Дитина 3: Я зібрав картинку з бананом.

Дитина 4: А я з апельсином.

Дефектолог: Діти, а що ж спільного у ваших картинок?

Діти: Це фрукти. Значить, нам потрібно шукати на острові фрукти!

(Діти оглядаються і знаходять кошик з фруктами, і знаходять ще одне завдання)

Дефектолог: Подивимося, що у нас в цьому конверті! Діти, тут треба знайти зайвий предмет на кожній картці!

Діти: У першому рядку зайва - троянда, у другому рядку - чорнобривці, в третій рядку - тюльпан.

Дефектолог: Правильно, а що ж спільного у цих предметів?

Діти: Це квіти.

Дефектолог: Правильно, так що ж ця підказка нам підказує? Що шукати потрібно квіти.

(Діти шукають квіти (заздалегідь приготовані дефектологом) і знаходять підказку)

Дефектолог: Відгадаємо загадку

Непроста у нього роль –
Між звірей він, як король:
Грива жовто - золота,
Має довгого хвоста.
Хоч і схожий він на кицю,
Кожен звір його боїться.. (Лев)

Діти: Це лев

Дефектолог: Правильно, ми маємо все добре оглянути та знайти його!

(Діти і дефектолог уважно все оглядають весь острів і знаходять лева, сторожів скриню зі скарбом).

Дефектолог: Ось, що ми шукали – це ж скриня зі скарбом. Але як же нам узяти скриню його ж лев охороняє? Подивіться, у нього на шиї висить табличка. Потрібно її прочитати.

Дефектолог (читає): «Лише сміливим віддам скарб». Давайте голосно скажемо: «Ми сміливі, ми не боїмося!»

(Діти і дефектолог вимовляють чарівні слова, і лев віддає їм сундук. Дефектолог відкриває ключем скриню)

Дефектолог: Діти, подивіться, що за скарб ми знайшли – цукерки! Давайте візьмемо скарб, повернемося на корабель та повернемося до групи. *(Повертаються назад на корабель, і «відпливають» назад в групу)*

Дефектолог: Ось ми і вдома! Ну, а тепер, можете сісти і з'їсти свої цукерки. *(Дефектолог роздає дітям цукерки)*

Сюжетно-рольова гра «День народження Петрика»

Мета: розширити знання дітей про способи і послідовності сервірування столу для святкового обіду, закріпити знання поведінки відповідно до ситуації; розвивати вміння взаємодіяти одне з одним; виховувати уважність, дбайливість, інтерес до гри; бажання допомогти.

Устаткування: іграшки, які можуть прийти до Петрика на гостину, столові предмети – тарілки, ложки, чашки, блюдця, серветки, скатертина, столик, стільчики, подарунки.

Хід гри.

Дефектолог повідомляє дітям про те, що у Петрика сьогодні день народження, пропонує піти до нього в гості і привітати його. Діти беруть іграшки, подарунки та йдуть в гості до Петрика і вітають його *(Правильно дарують подарунки)*. Петрик пропонує всім чай з тортом і просить допомогти йому накрити стіл. Діти беруть активну участь в цьому, за допомогою дефектолога сервірують стіл. Дякують Петрику за гостинність та повертаються до групи.

Сюжетно-рольова гра «Святкова вечеря» (Пасха)

Мета: формувати знань дітей про свято Пасхи та підготовку святкового столу; закріплювати правила сервірування столу; розвивати інтерес до гри, взаємодію з однолітками та дорослими; виховувати самостійність, активність.

Устаткування: іграшковий посуд, форми пасхальних яєць, приклади розфарбованих яєць, макет Пасхи, свічка, іграшки.

Хід гри.

Дефектолог повідомляє, що скоро велике свято – свято Пасхи! Та пропонує дітям підготуватися до його приходу та дізнатися як накривати стіл до святкової пасхальної вечері!

Дефектолог пояснює, що основними символами Пасхи є розфарбовані яйця та Пасхальний хліб, крім них ставляться всякі смачні страви. Дефектолог зазначає, що Пасхальний хліб – Пасха, вже готовий, але ще не пофарбовані яйця. Пропонує дітям разом розфарбувати яйця до святкового столу. *(Виконується сумісна робота)*

Після завершення роботи дефектолог пропонує дітям накрити стіл до свята. *(Діти сервірують стіл)*. Після чого на стіл ставиться макет Пасхи, розфарбовані яйця та інші уявні смачні страви. Дефектолог пояснює, що треба ще запалювати свічку *(може застосовуватися як справжня, так і ігрова свічка)*. І на пасхальну вечерю завжди приходять найближчі родичі та друзі. Дефектолог пропонує запросити друзів – іграшок на вечерю. Після вечері всі дякують одне одному та прибирають зі столу.

Сюжетно-рольова гра «Прикрасимо ялинку до свята»

Мета: ознайомити дітей з традицією прикрашати новорічну ялинку; ознайомити дітей з різноманітністю ялинкових іграшок; формувати комунікативні навички дітей, вміння підтримувати доброзичливе ставлення один до одного; розвивати інтерес до гри та сумісної діяльності, виховувати самостійність, активність.

Устаткування: невелика штучна ялинка, іграшки до неї, біле простирadlo, музика для хороводу.

Хід гри.

Дефектолог говорить, що сьогодні отримала листа від Діда Мороза. У листі Дід Мороз цікавиться, як в групі йде підготовка до новорічного свята. Дід Мороз нагадує, що під Новий рік трапляються всілякі дива і

відбуваються неймовірні події. Давайте і ми з вами вирушимо на пошуки чудес. А саме чудесної ялинки, адже у нас у групі досі не має зеленої красуні.

Дефектолог: Ми відправляємося до лісу за ялинкою, але в лісі вже багато снігу тому треба йти повільно і високо підіймати ноги.

Діти підходять до великого замету (*штучної ялини, вкритої білим покривалом*). Дефектолог знімає покривало.

Дефектолог: Яке диво заховане під снігом! Що це?

Діти: Це дерево, це ялинка.

Дефектолог: Ялинка – новорічне дерево! Подивіться на нашу ялинку і скажіть, яка вона?

Дефектолог: Чи схожа наша ялина на справжнє новорічне дерево?

Діти: Ні!

Дефектолог: Вірно, але доки що не схожа. Новорічне дерево повинно бути прикрашене. Треба прикрасити ялинку, повісити на неї ялинкові іграшки. Але у лісі це робити не зручно! Давайте візьмемо ялинку із собою та повернемося в групу, а там її прикрасимо. (*Діти і дефектолог беруть ялинку і повертаються в групу*)

Дефектолог: Подивіться, ось і коробка із новорічними іграшками для нашої ялинки. Давайте зробимо нашу ялинку красунею! (*Діти разом дефектологом прикрашають ялинку*)

Дефектолог: Ось яка новорічна красуня у нас вийшла! Давайте, вирішимо де ми її поставимо (*місце вибирається так, щоб навколо неї можна рухатися*).

Дефектолог: Давайте, привітаємо ялинку у нашій групі – поводимо хоровод навколо неї.

Діти і дефектолог водять хоровод навколо ялинки під музику.

Дефектолог: То ж, тепер можна відправити листа Діду Морозу, що група готова до зустрічі Нового року! Я обов'язково напишу у листі які ви усі молодці, щоб ви отримали гарні подарунки до свята.

Сюжетно-рольова гра: «Ми купаємо ляльку Таню»

Мета: вчити дітей приймати ігрову задачу, виконуючи дії з предметами побутового призначення; формувати санітарно-гігієнічні вміння; розвивати уміння орієнтуватися в предметах, необхідних для купання ляльки (ванночка, мило, губка, рушник, халат, тапочки), використовувати предмети в ігровій ситуації за призначенням, вибираючи з подібних (рушник - серветка, халатик - плаття, тапочки - туфлі), вступати в мовний контакт з дорослим і однолітками, точно співвідносячи слово з предметом, дією; зміцнювати доброзичливі відносини між дітьми в спільних справах; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: лялька Таня, ванночка, тазок, мило, губка, кухлик («душ»), рушник, серветка, халат, сукня, тапочки, туфлі.

Хід гри.

Прийшовши в групу, діти виявляють, що шторки у ванній кімнаті ляльок запнуті. «Хто це з ранку ванну зайняв? - запитує вихователь. - Ой, та це наша лялька Таня! Що Таня робить? (Миється, купається.) Де Таня сидить? (В ванні.) Що в ванні налито? (Водичка.) Поторкайте пальчиком, яка водичка. Чи не холодна? Ні, не холодна, тепла водичка, що не замерзне Танюша ».

«А що ж ти, Танюша, що не миєшся? - задає вихователь питання. - Танюшка у нас ще маленька, сама митися не вміє. Давайте її покутуємо, допоможемо їй вимитися. Де у нас губка? Бери губку, Наташа, намочи її в водичці, ось так. А тепер намилюю. Що Наташа робить? Правильно, губку намилює. Стисни. Губка яка? (М'яка.) Сподобається такий губкою Тані митися, чи не буде вона плакати? Ні, губка м'яка ».

Педагог звертає увагу на мильну піну: «Подивіться, що вийшло? Що це? (Піна.) Скільки піни? Багато. Тепер будемо Таню губкою мити. Потри їй спинку (животик, ніжки, ручки) ... Молодці, весь бруд відтерли. Тепер що будемо робити? Правильно, тепер під душ. Душ у нас буде кухлик.

Воду в лійку наливаю - Мило з лялечки змиваю!

А чим витиратися? Оля, принеси скоріше рушник. (Якщо дитина замість рушники бере серветку, педагог звертає увагу на його помилку: серветочки маленька, вона відразу намокла, потрібна велика пухнастий рушник!)

Перевірте, чи добре ми витерли Танюшку. Суха спинка? Суха. Сухий животик? Сухий. Сухі ніжки? Сухі ...

А тепер мерщій одягатися! Що краще одягти після ванни - халатик або плаття? Звичайно, халатик. Хто халатик для Тані принесе? Хто допоможе халатик надіти на Танюшку? А що на ніжки краще надягти після ванни - тапочки або туфлі? Звичайно, тапочки. Де ж тапочки? Допомагайте надягати.

Стала чистенькій Танюшка, мила моя подружка!»

Ускладнення гри. Діти разом з дефектологом організовують весь процес купання ляльки, починаючи з задуму. Це вимагає «зборів» ляльки, попереднього відбору всього, що їй потрібно в ванній.

Сюжетно-рольова гра «Ляльку привели до садочка»

Мета: закріплювати вміння формулювати задум гри, зберігати задум до кінця гри, діяти з предметами (ляльки); виконати роль дорослого, привести ляльку до групи дитячого садка та поспілкуватися із вихователем; отримати задоволення від дій з ними; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

(Дефектолог займає місце біля свого столу і бере на себе роль виховательки лялькового дитячого садка, яка зустрічає дітей-батьків. Вихователь допомагає дітям виконувати ігрові дії відповідно до ролі.)

Дефектолог: Як звуть Вашої дитини? (Ірочка). Здрастуй, Ірочка!

Дефектолог: Як звуть Вашої дитини? Як Дашенька добре вдома відпочила. Мама їй таку смачну кашу зварила! Яку кашу-то? О, напевно, гречану? Так, мама любить цю кашку і доньці таку ж зварила. З молочком?

(Дитина-матір намагається відповідати на запитання вихователя та спілкуватися із ним)

Дефектолог: Дбайлива мама!

І знову приймаю 2 ляльки, просто вітаюся. Підходить хлопчик Костя, який може сперечатися, доводити.

Дефектолог: Доброго ранку! Як ваша дочка провела вихідний день?

Лялька: (Капризно). Погано, ліжко була незручна ...

Дефектолог: А що, татку, ліжко було коротке, ноги не вміщалися?

Дитина: У моєї дитини зручне ліжко.

Лялька: (Капризно). Я замерзла...

Дефектолог: А що ж тато забув купити ковдру?

Дитина: Ковдра у неї тепла, я купив, я вкрив її ...

Дефектолог: (Ляльці). Що ж ти так говориш!? У тебе був дуже турботливий татусь, він добре про тебе подбав. Обійми татуса, поцілуй його.

(Дефектолог діє лялькою - ніби обіймає, цілує. Обов'язково погладити його по голівці)

Дефектолог: Молодець, татко, добре про свою доньку дбав.

Дефектолог: Здрастуйте, чи добре поспав Ваш синок? Як його звати?

Дефектолог: Здрастуй, Вова ... О, та Єгор поспішає в дитячий сад.

Дефектолог: Всі діти прийшли в дитячий сад, ніхто вдома не залишився.

Дефектолог: Батьки пішли на роботу, діти прийшли в дитячий сад. Вдалого дня ми всі бажаємо нашим батькам!

Сюжетно-рольова гра: «День народження ляльки Тані»

Мета: розширити знання дітей про способи і послідовності сервірування столу для святкового обіду, закріпити знання про столових предметах; формувати активність, самостійність; виховувати уважність, дбайливість, бажання допомогти, розширити словниковий запас.

Хід гри.

Дефектолог повідомляє дітям про те, що у ляльки Тані день народження і вона запрошує всіх на свято. Дітям пропонується вибрати для іменинниці відповідний подарунок, а потім піти до неї в гості. Потім дітям пропонується допомогти ляльці в сортуванні святкового столу. Всі сідають, обідають, вітають ляльку Катю з днем народження, говорять побажання, дарують подарунок.

Сюжетно-рольова гра: «Увага, розшук!»

Мета: вчити виконувати ігрові ролі, формувати вміння впізнавати одне одного за описом; зображувати відповідні емоції; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Диктор по радіо оголошує, що на вокзалі загубилася дівчинка (хлопчик), і описує, не називаючи імені, її зовнішність: «У дівчинки блакитні

очі, світле волосся, заплетене в дві косички, червоні бантики, її подругу звуть Ніна», «У хлопчика темні кучеряве волосся, карі очі, весела усмішка, він любить грати з конструктором "Лего"». Слідчий повинен здогадатися, про кого йде мова, знайти його і назвати ім'я дитини.

Сюжетно-рольова гра: «Як я загубився»

Мета: формувати вміння виконувати ігровий задум, проявляти емоції під час гри, навчати дітей взаємодіяти одне з одним; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог пропонує трьом дітям відправитися у надзвичайну подорож до лісу та попереджає, що під час подорожі, вони мають бути уважними. Адже їх подорож буде складатися з історії. Дефектолог розповідає таку історію: «Троє друзів пішли в ліс за грибами. Один хлопчик відстав, озирнувся – немає нікого. Побіг в одну, іншу сторону – не видно друзів! Він став прислухатися: чи не чути голосів? Почув шурхіт і потріскування гілок – злякався: раптом це вовк! Сховався. Але тут гілки розсунулися, і він побачив своїх друзів - вони теж шукали його. Хлопчики зраділи, вони знову разом і весело вирушили додому.»

(Вихователь допомагає дітям виконувати ігрові ролі відповідно до слів дефектолога та проявляти емоції відповідно із роллю)

Сюжетно-рольова гра «Автобус»

Мета: формувати у дітей навички правильної поведінки в транспорті; сприяти збагаченню ігрового досвіду дітей за допомогою об'єднання окремих дій в єдину сюжетну лінію; розвивати у дітей зв'язне мовлення, уяву; формувати активність, самостійність; виховувати комунікативні навички спілкування, дружні і партнерські взаємини.

Попередня робота: Д/г «Транспорт рідного міста»;

Устаткування: картинки із зображенням зупинок; картинка автобуса, зайчик, мама зайчиха; стільці, розставлені попарно, як в автобусі, кермо, атрибути для кондуктора, квитки для пасажирів. Окремий стілець - місце для водія.

Хід гри.

Дефектолог: Здрастуйте, діти! Подивіться, кого я сьогодні зустріла?
(Показ зайчика)

- Зайчик мені сказав, що вийшов прогулятися і так загрався, що не помітив, як загубився. Він нас просить відвезти його до мами. Відвеземо, діти?

- Як ви думаєте, де живе зайчик?

Діти: В лісі.

Дефектолог: Як же нам дістатися до лісу? На чому можна доїхати?

- (Відповіді дітей)

Дефектолог: Діти, хочете відгадати загадку? Вона і підкаже нам на чому ми повеземо зайчика додому.

Що за чудо – довгий дім,

Пасажири є у ній.

Все взуття його з резини,

А харчується бензином.

(Автобус)

Дефектолог: Молодці! Правильно! Це автобус. (Показую картинку із зображенням автобуса)

Дефектолог: Ось і наш автобус. На ньому ми повеземо зайчика додому.

- Діти, а хто водить автобус?

(Відповіді дітей)

Дефектолог: Так, шофер керує автобусом.

-А ви знаєте хто такий кондуктор?

(Відповіді дітей)

Дефектолог: Вірно. Він продає квитки. Оголошує зупинки, стежить за порядком в автобусі.

-А як називають людей, які їдуть в автобусі?

(Відповіді дітей)

Дефектолог: , людей, які їдуть в автобусі, називають пасажирями.

- Діти, а яких правил поведінки повинні дотримуватися пасажирі, ви знаєте?

(При посадці в автобус потрібно пропускати вперед дівчаток, поступатися місцем людям похилого віку, культурно поводитися в автобусі, триматися за поручні)

Дефектолог: Молодці!

- А що не можна робити в автобусі?

(Кричати, шуміти, балуватися, відволікати водія, висовувати голову, руки в вікно).

(У разі, якщо діти не змогли відповісти на дані питання та назвати правила, дефектолог розповідає дітям правила)

Дефектолог: Молодці, діти. Добре знаєте правила поведінки!

- Тепер можна вирушати, в путь.

- Щоб автобус поїхав нам потрібен шофер.

(Дефектолог призначає «шофера»)

Дефектолог: В автобусі ще працює кондуктор.

(Коли грають перші декілька разів роль кондуктора виконує вихователь. Коли діти зрозуміють призначення кондуктора дана роль передається комусь із дітей групи)

Кондуктор: Проходьте в автобус, сідайте на своє місце, не забувайте купити квиток (Вихователь роздає квитки. Діти дякують «кондуктора», говорять спасибі.)

Дефектолог: Всі свої на місцях. Шоферу, час вирушати у дорогу, поїхали швидше.

Лунає музика

Кондуктор: Зупинка «Ліс»:

Дефектолог: Приїхали! Де то тут будинок нашого зайчика. А ось і мама зайчиха! Всі виходять з автобуса. Мама зайчиха забирає зайчика і дякує дітей.

Дефектолог: Ось і подихали свіжим повітрям, зайчику допомогли. Молодці, діти. А тепер пора повертатися до нашої групи.

Кондуктор: Проходьте в автобус, займайте свої місця.

Діти прощаються з зайчиками і заходять в «автобус». Їдуть в дитячий садок.

Кондуктор: Зупинка «Дитячий садок»:

Діти виходять з автобуса.

Дефектолог: Ось і приїхали.

Сюжетно-рольова гра «Візит до лікаря»

Мета: уточнити і розширити уявлення дітей про правила поведінки в громадських місцях (на прикладі поліклініки); формувати вміння спілкуватися з лікарем, відповідати на поставлені запитання; розвивати ігрові вміння дітей; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: іграшковий набір «Лікарня»

Хід гри.

Дефектолог проводить бесіду з дітьми про те, хто з них був в поліклініці і що там робив. Може проводитися екскурсія до медичного кабінету з метою спостереження за роботою медичних працівників дитячого садка. Після чого дітям пропонується уявити, що вони відправились до лікаря. Роль лікаря виконує вихователь, а роль реєстратора виконує помічник вихователя. Дефектолог допомагає дітям правильно та послідовно виконувати дії: прийти до поліклініки, взяти свою картку та зайняти чергу до кабінету лікаря, чекати своєї черги. На запрошення лікаря увійти в медичний кабінет, привітатися, поскаржитися на нездужання, виконувати вказівки

лікаря під час огляду, вислухати його рекомендації, подякувати та попрощатися.

Після даної гри проводиться підсумкова бесіда.

Сюжетно-рольова гра «Лікарня»

Мета: формувати у дітей уміння грати в сюжетно-рольову гру «Лікарня». Закріпити раніше отримані знання про працю лікаря, збагачувати словник, розвивати мовлення дітей; формувати у дітей уміння грати за ігровим задумом, стимулювати творчу активність дітей у грі; навчити новим ігровим дії; формувати дружні взаємини в грі, почуття гуманізму, активності, відповідальності, дружелюбності; підтримувати інтерес до участі в грі і дівчаток, і хлопчиків, виконуючи певні ролі: (дівчатка - мами, медсестра; хлопчики - тати, лікар).

Устаткування: сюжетно-рольовий куточок «Лікарня»; стільці для пацієнтів; халати для доктора і медичної сестри; атрибути для сюжетно-рольової гри «Лікарня»: градусник, шприц, фонендоскоп, ліки, тощо.

Ігрові ролі і правила: На початковому етапі в грі провідну роль бере на себе дефектолог та вихователь - роль доктора, медсестри, а в подальшому ці ролі виконують самі діти (спільні дії з дорослим по наслідуванню, за зразком).

Хід гри:

(Чути плач дитини)

Дефектолог: Діти, хто це плаче? Дістає з коляски ляльку-пупса ... Хто це?

Відповіді дітей: малюк!

Дефектолог: Як ви думаєте, чому він плаче?

(Відповіді дітей).

Дефектолог читає вірш:

Наша лялька захворіла

Вранці навіть не поїла.

Ледве очі відкриває,
Не сміється і не грає
Цілий день вона мовчить
Навіть мама не кричить.

Дефектолог: Хто підкаже, що потрібно робити?

Відповіді дітей.

Дефектолог: Хто з вас діти, знає, де працює лікар? А, яким повинен бути лікар? У що одягнений доктор? Що потрібно доктору для роботи?

Відповіді дітей: В лікарні. Уважним, турботливим, добрим.

Білий халат. Інструменти.

Дефектолог: Молодці, діти! Що ж, настав наш час, пограємо ми зараз! Хочете грати?

Дефектолог: Хлопці, давайте з вами пограємо в гру «Що потрібно лікарю? Для цього ми візьмемо наш чарівний мішечок.»

(Діти вибирають із запропонованих предметів потрібні лікаря і разом із дефектологом розповідають, для чого, потрібен той чи інший предмет).

Шприц - робити укол.

Термометр - вимірювати температуру.

Фонендоскоп - слухати дихання в легенях.

Таблетки, вітаміни - для лікування хворого.

Шпатель - дивитися горло.

Дефектолог: А як же ми доберемося до лікарні, на чому можна туди вирушити?

Відповіді дітей: На машині, на швидкій.

Дефектолог: Давайте викличемо швидку допомогу? (Викликають, відправляються на швидкій у лікарню, за допомогою вихователя).

(У лікарні роль лікаря бере на себе дефектолог.)

Дефектолог: Хто сходить на прийом з лялькою?

Лікар (дефектолог): Доброго дня, проходьте, сідайте, на що скаржитесь?

Пацієнт (дитина): Моя донька захворіла.

Лікар (дефектолог): Не турбуйтеся, зараз я огляну її і призначу лікування, ось градусник, зараз ми дізнаємося, чи є у вашої дочки температура. Висока температура. Давайте подивимось горлечко (шпателем дивиться горло). О-о! Горло червоне. (Пропонує зробити жарознижувальний укол, виписує ліки для лікування горла, вітаміни.)

Пацієнт (дитина): обіцяє лікареві, дотримуватися його рекомендацій і виконувати всі приписи (за необхідності за допомогою вихователя).

Лікар (дефектолог): До побачення, більше не хворійте.

Сюжетно-рольова гра «Аптека»

Мета: ознайомити з особливостями відвідування аптеки, вчити спілкуватися відповідно до обраної ролі; розвивати вміння виконувати ігрові ролі; виховувати активність, самостійність.

Хід гри.

Дефектолог нагадує дітям, що вчора лялька була хвора і лікар призначив їй лікування, але в домашній аптеці закінчилися ліки. Тому необхідно йти до аптеки за ліками, важливо не забути листочок на якому лікар написав назви ліків для ляльки.

(Спочатку роль продавця у аптеці грає вихователь, а дефектолог підказує дітям як правильно діяти відповідно до обраної ролі. Надалі роль продавця може виконувати хто із дітей.)

Прийшовши до аптеки відвідувачі бачать чергу, тому мають зайняти її та дочекатися свого часу. Після чого привітатися із аптекарем та дати йому листок із записами лікаря. Отримати від нього ліку та заплатити за них, після чого подякувати та відправитися додому.

(Гра повторюється доки кожен із дітей не отримає можливість купити ліки.)

Сюжетно-рольова гра «Магазин»

Мета: навчити дітей класифікувати предмети за загальними ознаками, виховувати почуття взаємодопомоги, розширити словниковий запас дітей: ввести поняття «іграшки», «меблі», «продукти харчування», «посуд»; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: всі іграшки, що зображують товари, які можна купити в магазині, розташовані на вітрині, гроші.

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям розмістити в зручному місці величезний супермаркет з такими відділами, як овочевий, продуктовий, молочний, булочна і інші, куди будуть ходити покупці. Діти самостійно розподіляють ролі продавців, касирів, торгових працівників у відділах, розсортовують товари по відділах - продукти, риба, хлібобулочні вироби, м'ясо, молоко, побутова хімія і тощо. Вони приходять в супермаркет за покупками разом зі своїми друзями, вибирають товар, радяться з продавцями, розплачуються в касі. В ході гри педагогу необхідно звертати увагу на взаємини між продавцями і покупцями. Чим старше діти, тим більше відділів і товарів може бути в супермаркеті.

Сюжетно-рольова гра: «У магазині»

Мета: розвиток інтересу і поваги до професії продавця; знайомство з правилами поведінки в магазині; виховувати бажання грати разом, вчити розподіляти ролі і діяти відповідно до взятої на себе роллю; формувати активність, самостійність.

Устаткування: педагог разом з дітьми заздалегідь готує різноманітний асортимент товарів. Оформляються полицки для товарів, каса. Для гри потрібні також фартухи, халати, шапочки, «гроші», кошики, целофанові пакети.

Хід гри.

Для покупця: Увійти в магазин, привітатися, розглянути весь асортимент товару, вибрати потрібний товар, розплатитися, подякувати за товар, попрощатися. Для продавця: Привітатися, запропонувати товар покупцеві, назвати ціну, продати товар, отримавши гроші за нього. Подякувати за покупку, попрощатися.

Сюжетно-рольова гра «У кафе»

Мета: вчити культурі поведінки в громадських місцях, формувати вміння спілкуватися правильно з очуючи ми; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: необхідне для кафе обладнання, іграшки-ляльки, гроші.

Хід гри.

У гості до дітей приходить Буратіно. Він знайомиться з усіма дітьми. Буратіно вирішує запросити своїх нових друзів до кафе, щоб пригостити їх морозивом. Всі відправляються в кафе. Там їх обслуговує офіціант. Діти вчать правильно робити замовлення, дякують за обслуговування.

(Роль офіціанта на початку виконує вихователь, потім ця роль передається комусь із дітей, але вони залишаються під наглядом вихователя. Дефектолог допомагає дітям робити замовлення та навчає ввічливо спілкуватися із офіціантом.)

Сюжетно-рольова гра «Перукарня»

Мета: познайомити дітей з професією перукаря, виховувати культуру спілкування, розширити словниковий запас дітей.

Устаткування: халат для перукаря, накидка для клієнта, інструменти перукаря - гребінець, ножиці, флакончик лаку, фен тощо.

Хід гри.

Стук у двері. В гості до дітей приходить лялька Катя. Вона знайомиться з усіма дітьми і зауважує в групі дзеркало. Лялька запитує дітей,

чи немає у них гребінця? Її косичка розплелися, і вона хотіла б зачесатися. Ляльці пропонують сходити в перукарню. Уточнюється, що там є кілька залів: жіночий, чоловічий, манікюрний, в них працюють хороші майстри, і вони швидко приведуть зачіску Каті в порядок. призначаємо

Перукарів, вони займають свої робочі місця. В салон йдуть інші діти і ляльки. Катя залишається дуже задоволеною, їй подобається її зачіска. Вона дякує дітей і обіцяє наступного разу прийти саме в цю перукарню. В процесі гри діти дізнаються про обов'язки перукаря - стрижці, гоління, укладанні волосся в зачіску, манікюр.

Сюжетно-рольова гра: «У перукарні»

Мета: навчати підтримувати ігровий задум; викликати бажання мати гарну зачіску, доглядати за волоссям; розвивати вміння виконувати дії відповідно до ролі; виховувати активність, самостійність

Устаткування: іграшковий набір «Перукарня»: фартух для перукаря, дзеркало, стільці, ножиці (дитячі гребінці, фен, рушники, шампунь) гроші з паперу.

Хід гри.

Перукар викликає по черзі клієнтів. З'ясовують, що хоче клієнт: підстригтися, зробити укладку тощо. Перукар виконує роботу і каже, скільки слід заплатити. Клієнт розплачується.

(Першими грають дефектолог та вихователь беручи на себе ролі перукаря та клієнта. Роль наступних клієнтів вже виконують діти). Вихователь виконує роль перукаря, а дефектолог коментує його дії. Після чого вихователь пропонує комусь із дітей зайняти його місце та стати перукарем.

Клієнт: Добрий день. Скажіть, будь ласка, хто останній до перукаря?

Перукар: Доброго дня! Ви перші, прошу сідайте! Яку зачіску бажаєте?

Клієнт: Хочу щось святкове.

Перукар: А давайте ми Вам зробимо укладку і прикрасимо її бантиком. Це так незвично, буде дуже красиво. І ще підстрижемо кінчики волосся.

Клієнт: Добре, я згодна.

Перукар: Ходімо, спочатку помиємо волосся. Пройдіть, будь ласка, до раковини. (Перукар «миє» волосся).

Перукар: А тепер сідайте у крісло, почнемо робити зачіску. (Перукар сушить волосся феном, «стриже», розчісує).

Перукар: Вам дуже підійде ось цей синій бант. (Зав'язує)

Перукар: Ну ось, зачіска готова! Подобається?

Клієнт: Мені дуже подобається. Дякую! Скільки коштує?

Перукар: 3 гривні.

Клієнт оплачує роботу Перукаря та прощається із ним.

(Вихователь виконує роль перукаря, а дефектолог коментує його дії. Після чого вихователь пропонує комусь із дітей зайняти його місце та стати перукарем)

Сюжетно-рольова гра «Зоопарк»

Мета: розширити знання дітей про диких тварин, їхні звички, спосіб життя, харчування, вчити слухати екскурсовода та спілкуватися з ним, формувати активність, самостійність; виховувати любов, гуманне ставлення до тварин, розширити словниковий запас дітей.

Устаткування: іграшкові дикі звірі, знайомі дітям, клітини (з будівельного матеріалу), квитки, гроші, каса.

Хід гри.

Дефектолог повідомляє дітям, що в місто приїхав зоопарк, і пропонує сходити туди. Діти купують квитки в касі і йдуть в зоопарк. Там зустрічають екскурсовода, разом із ним розглядають тварин, слухають його розповіді про те, де живуть і чим харчуються тварини.

(Роль екскурсовода та продавця квитків виконує вихователь, дефектолог нагадує дітям правила поведінки та допомагає їх дотримуватися.)

Сюжетно-рольова гра: «Пошта»

Мета: розширювати рольові взаємодії, вміння будувати рольові діалоги; закріплювати вміння готувати атрибути і користуватися ними під час гри за призначенням; виховувати доброзичливе ставлення один до одного в грі, навчати поводитися правильно на пошті; формувати активність, самостійність.

Устаткування: конверти, марки, попередньо виготовлені листи-малюнки, гроші із паперу.

Хід гри.

Дефектолог нагадує дітям, що вони малювали листи-малюнки для своїх друзів із іншого міста та питає чи знають діти як відправити їхні листи друзям. Після відповідей дітей дефектолог пропонує пограти дітям у пошту, щоб дізнатися як правильно відправляються листи.

Дефектолог розповідає, що для того щоб відправити листа (чи посилку) у інше місто треба взяти його та піти на пошту. *(Діти разом із дефектологом йдуть на пошту, де їх зустрічає поштар – вихователь. Наступного разу роль поштаря може виконувати хтось із дітей, а вихователь буде підказувати йому як діяти. Дефектолог підказує дітям як діяти та що говорити, може першим відправити свого листа)*

Діти підходять до віконечка поштаря, вітаються та питають, що треба зробити, щоб відправити листа. Поштар пояснює, що для відправки листа необхідно мати конверт, марку, знати власну адресу та адресу отримувача. Дитина разом із дефектологом купує конверт та марку у поштаря, вкладає у конверт листа, заклеює його, приклеює марку та разом пишуть адресу. Потім повертаються до поштаря та по-черзі відають йому листи. Поштар говорить

скільки буде коштувати відправка листа, дитина розплачується, дякує та прощається із поштарем.

Сюжетно-рольова гра: «Школа»

Мета: систематизувати і розширювати знання дітей про школу; розвивати вміння переносити знайомі дії в ігрові ситуації, діяти відповідно до ролі; формувати позитивне ставлення до навчання в школі, шанобливе, дружнє ставлення дітей один до одного; виховувати активність, самостійність.

Устаткування: парти, портфелі зі зошитами, олівцями та підручниками; дошка; рахівний матеріал, картинки із зображенням відомої букви та предметні картинки перша літера назви яких відповідає відомій літері (3 шт.), смайлики.

Перед грою проводить екскурсія до першого класу школи.

Хід гри.

Дефектолог нагадує дітям, що нещодавно вони відвідували школу та пропонує пограти у школу. Признаються ролі учнів та їх батьків. Роль вчителя бере на себе дефектолог (*у подальшому дану роль можна передати комусь із дітей*), а вихователь допомагає дітям виконувати роль батьків.

Ранком батьки приводять дітей до школи, де їх зустрічає вчитель. «Батьки» вітаються із «вчителем» та передають йому своїх «дітей». Вчитель вітає дітей і пропонує їм зайти до класу та зайняти відповідні місця (*дана дія виконується за словами дефектолога. Наприклад, Маринка сяде ось туту за першу парту, а поряд із нею сяде Сергійко*). Після того як усі діти займуть свої місця, вчитель говорить, що час готуватися до уроку. Першим уроком буде математика. (*Діти готуються за інструкцією дефектолога, дістають все необхідне*). Потім починається урок математики, на якому діти рахують палички (називають цифри тощо). Вчитель «ставить» дітям оцінки за допомогою смайликів.

Після чого вчитель говорить, що цей урок закінчився, треба прибрати робочі місця – скласти у портфель, і буде перерва. Під час перерви діти разом із вчителем виконують вправи, щоб відпочити. По закінченню вправ, вчитель повідомляє, що час готуватися до наступного уроку (виконується за інструкцією дефектолога).

Наступним уроком є читання. Діти повторюють вже відому літеру та називають слова з нею за допомогою предметних картинок. У кінці вчитель ставить дітям оцінки, повідомляє, що треба прибрати усе з парт та почати перерву. *(Перерва протікає так само як і в перший раз).*

Закінчуючи перерву вчитель повідомляє, що треба до наступного уроку – письма *(виконується за інструкцією дефектолога)*. Дітям пропонується взяти у руку олівець та прописати на листочку у косу лінію одну чи дві палички. Вчитель ставить оцінки та повідомляє, що урок закінчено та час складати всі речі у портфель, адже це був останній урок та скоро за дітьми прийдуть батьки, щоб забрати дітей зі школи. Приходять «батьки» та забирають своїх «дітей» зі «школи» *(за допомогою вихователя)*, прощаються з «вчителем».

Сюжетно-рольова гра: «Бібліотека»

Мета: відображати в грі знання про навколишнє життя, показати соціальну значимість бібліотек; розширювати уявлення про працівників бібліотеки, формувати активність, самостійність; закріплювати правила поведінки в громадському місці; знайомити з правилами користування книгою; пробуджувати інтерес і любов до книг, виховувати дбайливе до них ставлення.

Устаткування: книги, формуляри читачів.

Попередня робота: відвідування бібліотеки, перегляд сюжетної картинки за темою та бесіда за нею

Хід гри.

Дефектолог розповідає дітям, що любить читати і хотів би прочитати одну дуже стару книгу, але ніде не може її знайти. Проте є місце де знаходиться багато книг і там точно є необхідна книга. Це бібліотека. Педагог пропонує дітям відправитися разом до чарівної бібліотеки нашої групи і спробувати знайти там якісь цікаві книжки.

(Бібліотека може організовуватися у кабінеті дефектолога. Роль бібліотекаря бере на себе вихователь, а дефектолог допомагає дітям виконувати роль відвідувачів бібліотеки).

Діти разом із дефектологом заходять до «бібліотеки» та вітаються із бібліотекарем. Дефектолог підходить до бібліотекаря та просить його підказати чи є книга *(назва або уточнюється про що чи про кого)*. Бібліотекар повідомляє, що така книга є і якщо її хочуть взяти додому, то необхідно записатися та оформити картку читача. Бібліотекар оформлює картку та записує до неї обрану дефектологом книгу. Після чого дефектолог пропонує дітям теж оформити собі картки та взяти із собою обрану книгу. Діти підходять до бібліотекаря та просять допомоги. Бібліотекар готовий їм допомогти, але при цьому нагадує дітям правило: книга має бути повернута до бібліотеки такою ж як її взяли. Оформлює для дітей формуляри та говорить, що книгу потрібно повернути наступного тижня. Діти дякують бібліотекарю, прощаються та повертаються до групи.

Сюжетно-рольова гра: «Вулиця»

Мета: вчити виконувати ігровий задум, ознайомити з професією двірника, вчити брати на себе ролі, розвивати активність, самостійність; формувати вміння орієнтуватися на ігровій вулиці, виховувати колективізм, взаємодопомогу.

Устаткування: виготовлені будинки із написами «Магазин», «Поліклініка», «Дитячий садок», «Перукарня», «Пошта» та житлові будинки,

картонні фігурки (або маленькі ляльки) пішоходів, маленькі машинки, фігурки двірників.

Хід гри.

Дефектолог розповідає про «життя» вулиці і пропонує дітям по ходу розповіді здійснювати ті чи інші дії: «Першим на вулицю приходить двірник. Він дивиться, чистий чи тротуар, чи не насмітив хтось, і підмітає тротуар. (Ім'я дитини), допоможи двірнику підмести цей тротуар, а ти, (Ім'я дитини), допоможи прибрати інший тротуар. (Діти беруть фігурки двірників і підмітають вулицю.). Ось, молодці, тепер обидва тротуару чисті. Ранок. Шофери їдуть на машинах, на вулицях багато машин. (Діти вивозять на вулицю машини.). Ось йдуть в дитячий сад діти. Давайте допоможемо їм дійти швидко. (Фігурки хлопців проходять до дитячого садка, і їх ставлять за будівлею, як ніби вони увійшли всередину). На вулиці з'являється багато людей: вони йдуть в магазин, до лікаря, на роботу. (Діти грають з фігурками - рухають їх уздовж вулиці, пішоходи заходять в будинку тощо). Вихователь під час гри допомагає дітям виконувати ігрові дії, виконувати їх послідовно.

Сюжетно-рольова гра: «Переходимо вулицю»

Мета: вчити дітей орієнтуватися за дорожніми знаками, дотримуватися правил дорожнього руху; вчити проявляти доброту до людей похилого віку; формувати вміння орієнтуватися в дорожній ситуації; розвивати активність, самостійність; виховувати повагу до старших, вміння бути ввічливими, уважними один до одного.

Устаткування: облаштована ігрова вулиця у групі із пішохідним переходом та світлофором, картки для дітей із зображенням машин.

Хід гри.

Машини рухаються по дорозі. До дороги підходять «дідусь» та «бабуся» зі своїми онуками, їм треба перейти дорогу, але старенькі не можуть зробити цього самостійно, тому їм мають допомогти онуки. До дітей підходить поліцейський (дефектолог) та пропонує свою допомогу –

розповідає, що дорогу можна переходити лише на пішохідному переході і тільки коли світлофор горить зеленим, адже коли світлофор горить зеленим для пішоходів машини зупиняються і чекають, а якщо горить червоним – то машини їдуть. Коли машини їздять переходити дорогу не можна – це небезпечно. А якщо поряд є дорослі чи маленькі діти їх треба міцно тримати за руку. *(Вихователь у той час допомагає «машинам правильно та акуратно рухатися»)*. Після закінчення пояснень «поліцейський» звертає увагу «онуків», що світлофор став зеленим і вони можуть перейти дорогу. У цей час «машини» зупиняються та чекають доки пішоходи перейдуть дорогу.

Гру можна повторювати декілька разів, доки всі діти не виконають ролі пішоходів.

Сюжетно-рольова гра «Світлофор»

Мета: продовжувати вчити дітей орієнтуватися за дорожніми знаками, дотримуватися правил дорожнього руху, виховувати вміння бути ввічливими, уважними один до одного, вміти орієнтуватися в дорожній ситуації.

Устаткування: іграшкові автомобілі, дорожні знаки, світлофор, килим-зебра; для співробітника дорожньої поліції - кашкет, «льодяник»; водійські посвідчення.

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям пограти обрати машинки для гри. Співробітника поліції спочатку грає дефектолог, при повторях роль віддається комусь із дітей. Світлофором керує вихователь.

Діти грають дітей – автомобілістів. В ході гри діти намагаються не порушувати правила дорожнього руху: переходити дорогу по пішохідному переходу та / або за сигналами світлофору; автомобілісти керую машинами звертаючи увагу на світлофор та пропускають «пішоходів» на пішохідному переході.

Сюжетно-рольова гра «Цирк»

Мета: формувати та розширювати навички поведінки у суспільних місцях, розвивати самостійність, активність, виховувати інтерес до гри.

Устаткування: створена арена цирку, іграшки – актори, іграшки – діти

Хід гри.

Дефектолог пропонує дітям відвести ляльок-дітей до цирку. Посадити їх на диван. На килимку перед диваном влаштувати «арену» цирку, на ній розміщуються іграшки-актори.

Ними можуть бути і м'які і заводні іграшки (наприклад, мавпочка, що вміє перекидатися, півник, що вміє співати тощо). А також народні іграшки, які приводяться в рух мотузочками або пальцями і імітують дії дорослих (наприклад, ведмідь рубає дрова, заєць грає на барабані тощо).

Дефектолог: Зараз виступить мавпочка. Подивіться, як вона вміє перекидатися. Потім заводять мавпочку і показуєте, як вона перекидається.

Дефектолог: А тепер виступає ведмедик. Він вміє рубати дрова.

Дефектолог: Півник може співати і красиво плескати крилами, заєць – бити на барабані тощо.

Після кожного виступу разом з дитиною поплескайте в долоні.

Дефектолог: Виступ завершено, давайте поаплодуємо акторам, у знак подяки, за їх чудову роботу. Та відправимося до групи.

Список використаної літератури

1. 745 ігор для дошкільників / уклад. О. А. Шевцова. Х.: «Основа», 2013. 366 с.
2. Айзенбарт М. М. Формування соціально-комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності: дис. ... канд. пед наук: 13.00.08 / Південноукраїн. нац. пед ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2016. 274 с.
3. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : науково-метод. посібник. К., 1998. 127 с. 13
4. Воспитание детей в игре: пособ. для воспитат. дет. сада / сост. А. К. Бондаренко, А. И. Матусик. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Просвещение, 1983. 192 с.
5. Выготский Л. С. Педагогическая психология. М.: Педагогика, 1991. 480 с.
6. Горностай П. П. Соціалізація як формування життєвих ролей особистості. *Соціалізація особистості як проблема національної освіти*. Ніжин, 1994. Ч. 2. С. 19–22.
7. Герман О. І. Розвиток соціальної компетентності педагога в контексті проектної технології географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 10. С. 32–35.
8. Дефектологічний словник: навчальний посібник. За редакцією І. В. Бондаря, В. М. Синьова. К.: «МП Леся», 2011. 528с.
9. Докторович М. О. Соціальна компетентність як наукова проблема. *Психологія і суспільство*. 2009. № 3. С. 144–147.
10. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. пос. К.: «Центр учбової літератури», 2007. 392 с.
11. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» .К. : Світич, 2009. 208 с.
12. Липа В. Основы коррекционной педагогики. Донецк: Лебідь, 2002. 327 с.
13. Луценко І. О. Спілкуємося на рівних. Організація комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільнят на засадах дитиноцентризму. *Дошкільне виховання*. 2015. № 1. С.5–10.
14. Миронова С. П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 206 с.
15. Миронова С. П. Основы коррекционной педагогики: навч.-методи. посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 263 с.
16. Мудрик А. Б. Соціальна компетентність особистості: постановка проблеми і теоретичні аспекти дослідження. *Вісник чернігівського національного педагогічного університету*. 2011. Т. 2, Вип. 94 (Серія : Психологічні науки). С. 26–29.
17. Приходченко К. І. Процес соціалізації навчаючих через гру у творчому освітньо-виховному середовищі. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2010. № 1 (6). С. 46–50.
18. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві : сутність, специфіка, супровід: монографія. К. : Міленіум, 2008. 400 с.
19. Роза Буре Социально-нравственное воспитание дошкольников. Для занятий с детьми 3-7 лет. М.: Мозаика-Синтез, 2014. 80 с.
20. Роменська Т. Г. Поняття «соціально-побутові навички» дошкільників із дитячим церебральним паралічем: міждисциплінарний аналіз проблеми дослідження. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2015. Вип. 9. С. 106–115.

21. Сас О. О. Формування життєвої компетентності дітей 6–7-річного віку в ігровій діяльності. *Педагогічний дискурс*, 2013. Вип. 14. С. 402-405.
22. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник. К.: Знання, 2008. 359 с.
23. Скворцова В. О. Социальное воспитание детей с отклонениями в развитии. М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. 160 с.
24. Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчання в школі: навчально-методичний посібник / уклад. Холодїй О. М. Черкаси, 2014. 125 с.
25. Татьянчикова І. В. Формування в учнів з інтелектуальними вадами життєвих компетентностей в процесі їхньої соціалізації: монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Слов'янськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2014. 211 с.
26. Технології соціально-педагогічної роботи : навч. посіб. / гол. ред. А. Й. Капська. Київ, 2000. 372 с.
27. Федорова М. А. Особливості організації сюжетно-рольової гри у вихованні моральних цінностей дітей. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 4. С. 125-129. 179
28. Щерба С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2004. 216 с.
29. Яловська О. О. Українські народні дитячі ігри, забави та розваги: методич. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 264 с.
30. Berger C. Social relations of children in the primary school age group. A study wsth the SOBEKI method in 8-to 11-year-old primary school children // *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr.* 1996 (Mar.-Apr.). Vol. 45 (3–4). P. 102–110.
31. Jeyanthi R. Social Skills of Primary school children. Germany: Lambert Academic Publishing, 2017. 220 p.
32. Ladd G. W. Children's Peer Relations and Social Competence: A Century of Progress. London :Yale University Press, 2005. 436 p.
33. Lynch S. A., Simpson C. G. Social Skills: Laying the Foundation for Success. *Dimensions of early childhood*. 2010. Vol. 38, № 2. P. 3-11.
34. Meichenbaum D. Components of the Model. Social competence. New York, London: The Guilford Press. 1981. P. 37 – 60.
35. Shure M. B. Social Competence as a Problemsolving Skill. Social competence. New York, London : The Guilford Press. 1981. P. 158 – 185.
36. Vahedi Sh., Farrokhi F., Farajian F. Social Competence and Behavior Problems in Preschool Children. *Iran J Psychiatry*. 2012. № 7 (3). P. 126-134
37. Wellhofer P. R. Schlüsselqualifikation Sozialkompetenz. Stuttgart: Lucius & Lucius, 2004. 222 S.